

Bu proje Avrupa Birliği
ve Türkiye Cumhuriyeti
tarafından finanse
edilmektedir.

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ
VE SİVİL TOPLUM KAMU İŞBİRLİĞİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA YÖNELİK ALGI VE YAKLAŞIMLAR

HAZIRLAYAN
YAŞAMA DAİR VAKIF
YADA

Bu proje Avrupa Birliği
ve Türkiye Cumhuriyeti
tarafından finanse
edilmektedir.

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ
VE SİVİL TOPLUM KAMU İŞBİRLİĞİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA YÖNELİK ALGI VE YAKLAŞIMLAR

HAZIRLAYAN
YAŞAMA DAİR VAKIF
YADA

Bu proje Avrupa Birliği ve
Türkiye Cumhuriyeti tarafından
finanse edilmektedir.

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ VE SİVİL TOPLUM KAMU İŞBİRLİĞİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA YÖNELİK ALGI VE YAKLAŞIMLAR

Hazırlayan **YAŞAMA DAİR VAKIF**
Koşuyolu Mah. İsmail Paşa Sok. No:76
Koşuyolu/Kadıköy, İSTANBUL
Tel. 0216 545 87 79 Fax. 0216 326 76 97
www.yada.org.tr

Yapım **MYRA**
www.myra.com.tr
Tasarım **DENİZ KURŞUNLU, TÜLAY DEMİRCAN**
Uygulama **SERHAN BAYKARA**
Baskı **TAZE BASKI MERKEZİ**
Emniyet Evleri Mah. Yeniçeri Sok.
No: 6/A 4.Levent / Kağıthane / İSTANBUL

BİRİNCİ BASKI, EYLÜL, 2014

Bu yayının içeriğinden Yaşama Dair Vakıf sorumludur ve hiçbir
surette Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

KİTAPTA ESAS ALINAN ARAŞTIRMALAR

- Merkezi Kamu Yöneticilerinin STK Algısı ve Yaklaşımları, 2013: 21 Bakanlıkta 120 derinlemesine mülakat, %16 Müsteşar Yardımcısı, %50 Genel Müdür, %22 Daire Başkanı, %12 Genel Müdür Yardımcısı.
- Toplumun STK Algısı ve Yaklaşımları, 2014: Türkiye temsiliyeti, 12 şehir, 4015 anket.
- Türkiye’de Gönüllü Kuruluşların Sivil Topoğrafyası, 2012: 14 ilde 600 STK, her 4 tematik kategoride 150 anket, STK yöneticileri ile 236 FCM çalışması, 12 gönüllü kuruluşun vaka analizi.
- Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlar, 2010: Türkiye temsiliyeti, 26 il, STK yöneticileri ile 2500 derinlemesine mülakat.

TÜRKİYE’DE NİTELİKSEL FARKLILIKLARINA GÖRE STK KATEGORİLERİ

	%	HEDEF GRUP	KURUCULAR	AMAÇLAR
HEMŞERİ	17,2	HEMŞERİLER	HEDEFLLENEN GRUP	SOSYALLEŞME VE DAYANIŞMA
YAPTIRMA YAŞATMA GÜZELLEŞTİRME	11,4	SEMT SAKİNLERİ	HEDEFLLENEN GRUP	İNŞAAT VE BAKIM, EN FAZLA CAMİ İNŞAATI
SOSYALİZASYON	10,7	HOBİ SAHİPLERİ, MEZUNLAR, EMSALLER	HEDEFLLENEN GRUP	HOBİ AKTİVİTELERİ, SOSYALLEŞME, NETWORK KURMA
SİYASİ YÖNELİMLİ	9,8	TOPLUM	POLİTİKACILAR, POLİTİK OLUŞUMLAR	PROPOGANDA
KULÜP	8,4	SPORCULAR, SANATÇILAR, SPORSEVERLER	HEDEFLLENEN GRUP	YARIŞMALAR, LİGLER, TURNUVALAR
YAN KURULUŞ	7,2	KURUCU KURULUŞUN PAYDAŞLARI	BAŞKA BİR KURULUŞ (ÖZEL ŞİRKET VEYA KAMU KURULUŞU)	KURUCU KURULUŞA FAYDA SAĞLAMAK
MESLEK/SEKTÖR EKSENLİ	5,6	MESLEKTAŞLAR, SEKTÖR PAYDAŞLARI	MESLEKTAŞLAR, ŞİRKETLER	BİR MESLEĞİN YA DA SEKTÖRÜN PROMOSYONU VE GELİŞTİRİLMESİ
HAYIRSEVER	5,3	YOKSULLAR, DEZAVANTAJLILAR, MAĞDURLAR	HAYIRSEVER VATANDAŞLAR	YARDIM
ÖZÖRGÜT	5,1	DEZAVANTAJLI BİR GRUP	HEDEFLLENEN GRUP	SOSYALLEŞME, DAYANIŞMA, SAVUNUCULUK
UZMAN	4,7	KARAR VERİCİLER, UZMANLAR, POLİTİKACILAR, KANAAT ÖNDERLERİ	UZMANLAR	BİLGİ ÜRETİMİ VE PAYLAŞIMI
HİMAYECİ	4,3	DEZAVANTAJLI BİR GRUP, DOĞA VE CANLI TÜRLERİ	DEZAVANTAJLI BİREYLERİN YAKINLARI VE/VEYA UZMANLAR	HASSAS TOPLUMSAL GRUPLARIN VEYA DOĞANIN KORUNMASI
SAVUNUCU	3,3	HAK MAĞDURLARI, DOĞA	SAVUNUCU YURTTAŞLAR	FARKINDALIK UYANDIRMA, HAK SAVUNUCULUĞU

Kitapta yer verilen STK türleri gösterilen kategorik ayrıştırmaya göre belirlenmiştir.

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE'DE STK'LAR 1

Türkiye'de STK Sayıları Yıllara Göre Grafik 1	2
STK'lara Üyelik Grafik 2	3
STK'lardaki Aktif Üye Sayısı Grafik 3	3
STK-Toplum Etkileşimi Grafik 4	4
STK'lara Düzenli Bağış Grafik 5	5
Kamu Yöneticilerinin STK Üyeliği Grafik 6	5

STK'LAR ÜZERİNE ALGILAR 7

Kamuda İlk Akla Gelen STK Türleri Grafik 7	8
Kamuda İlk Akla Gelen STK'lar Tablo 1	8
STK'ların Topluma Çağrıştırdığı 3 Şey Tablo 2	9
Toplumda İlk Akla Gelen STK'lar Tablo 3	9
Toplumda Yardım/Hayırseverlikle Birlikte Anılan Kavramlar Tablo 4	10
Kamu Yöneticilerinde STK Denince İlk Akla Gelen Kavramlar Grafik 8	10
Toplumda STK Denince İlk Akla Gelen Kavramlar Grafik 9	11
STK Denildiğinde Akla İlk Gelen Kavramlar Şekil 1	12
Kamu Yöneticilerine Göre STK'ların En Olumlu Özellikleri Grafik 10	13
STK'ların En Olumlu Özellikleri (Kamu ve Toplum) Grafik 11	14
STK'lara İlişkin Bazı İfadelere Kamuda Katılma Oranları Tablo 5	14
Kamuya Göre STK'ların Olumsuz Özellikleri Grafik 12	15
STK'ların Kendine Yönelik Eleştirisi Tablo 6	15
Toplumun STK'lara Yönelik Eleştirisi Grafik 13	16
Toplumun STK Yaklaşımı Tablo 7	16
Kamu Yöneticilerinin Sivil Toplum İtibarı Puanlaması Grafik 14	17
Kamu Yöneticilerinin Gözünde STK İtibarını Etkileyen Faktörler Grafik 15	17
Kamu Yöneticilerine Göre STK İtibarını Olumlu Etkileyen Faktörler Tablo 8	18
Kamu Yöneticilerine Göre STK İtibarını Olumsuz Etkileyen Faktörler Tablo 9	18
Kamu Yöneticilerinin STK İtibarını Etkileyen Faktörleri Değerlendirme Şekli Grafik 16	18
Toplumda Göre STK İtibarını Olumlu Etkileyen Faktörler Tablo 10	19
Toplumda Göre STK İtibarını Olumsuz Etkileyen Faktörler Tablo 11	20
Toplumun STK İtibarını Etkileyen Faktörleri Değerlendirme Şekli Grafik 17	21
Kamu Yöneticileri, Toplum ve STK İtibarı Ortalama Puanları Grafik 18	21
Kamu Yöneticileri ve Toplum İtibarı Puanları Grafik 19	22

Üyelik Durumuna Göre İtibar Grafik 20	22
Kamu Yöneticilerine Göre Toplumun Gözünde STK'ların İtibar Puanı Nedenleri Grafik 21	23
Kamu Yöneticileri ve Topluma Göre STK'ların Performansı Grafik 22	23
Kamu Yöneticileri ve Topluma Göre STK'ların Etkisi Grafik 23	24
Kamu Yöneticilerinin STK'lara verdikleri Topluma Etki Notunun Nedenleri Grafik 24	24
Kamu Yöneticilerine Göre STK'ların Demokratikliği Şekil 2	26
Kamu Yöneticilerinin STK'ların Geleceği Hakkındaki Görüşleri Grafik 25	27

KAMU-STK TEMASLARI: İŞLEYİŞ VE SORUNLAR 29

Kamu-STK "Komşuluk" İlişkileri Grafik 26	30
STK-Kamu Ziyaret/Davet Nedenleri Grafik 27	30
Kamu Yöneticilerinin STK Yayınlarından Yararlanma Oran ve Biçimleri Grafik 28	31
STK'larla Temas Üzerine Düşünceler Şekil 3	32
STK'ların 2011 Yılı içinde Herhangi Bir Politika Oluşum Sürecine Dahil Olma Durumları Grafik 29	32
STK'ların Son 1 Yıl içinde (2011) Ortak Etkinlik Yaptığı Kuruluşlar Grafik 30	32
STK'ların 2011 Yılı için Valilik ve Bakanlık Düzeyinde Toplantılara Katılım Sıklığı Grafik 31	33
Kamu Kurumlarının STK'ları Muhatap Kabul Etme Durumu Grafik 32	33
Kamu Yöneticilerinin STK'ları Muhatap Kabul Etmeme Nedenleri Grafik 33	34
Kamu Yöneticilerine Göre STK-Kamu iletişimi ve Sorumlular Grafik 34	34
Kamu Yöneticilerinin STK İtibar Puanı ve iletişim Puanı Grafik 35	35
STK Araştırmalarından Faydalanma Durumu ve Puanlama İlişkisi Tablo 12	35
Kamu Yöneticilerine Göre İşbirliği Önündeki Engeller (Kamu ve Sivil Toplum) Şekil 4	36
Kamu Yöneticilerine Göre STK'ların Kamuya Dönük İtibar Puanları Nedeni Grafik 36	37
Toplum ve STK'ların Kamu Kurumlarına Duyduğu Güven Tablo 13	37
Toplum ve STK'ların Kamu Kuruluşları İtibar Puanlamaları Grafik 37	38
Kamu Yöneticilerine Göre İşbirliği Önündeki Engeller Şekil 5	38
Kamu Yöneticilerine Göre STK Performansı Şekil 6	39
STK Yöneticilerine Göre Sorunlar ve Kavramların Merkezîyet Değeri Tablo 14	40
Kamu- STK iletişiminde Kamunun Özeleştirisi Şekil 7	40
Kamu- STK iletişiminde Kamunun Özeleştirisi Şekil 8	41
Kamu Yöneticilerine Göre STK'larla İlgili Mevzuat Grafik 38	41

STK'LARDAN BEKLENTİLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 43

Toplumun STK'lardan Beklentileri Grafik 39	44
Toplum STK'lardan Çözüm Beklentisi Grafik 40	45
Toplumun STK'lardan Beklentileri Grafik 41	46
Kamu Yöneticilerine Göre İşbirliğinin Güçlendirilmesi için Gerekenler Grafik 42	46
Kamu Yöneticilerinin STK'lardan Beklentileri Grafik 43	47
Topluma Göre Kamu-STK İlişkisi Grafik 44	47
Topluma Göre Kamu-STK İlişkisi Grafik 45	48
Topluma Göre STK-Kamu İlişkisi Grafik 46	48
Topluma Göre Kamunun Yapması Gerekenler Grafik 47	48

SONUÇ & TARTIŞMA 49

1. STK İtibarı	50
2. STK'lar ve Siyasal Kutuplaşma	50
3. STK'lar ve Politik Olma	51
4. STK'lar Bir Temsil Sorunuyla Karşı Karşıyadır	51

GİRİŞ

Sivil toplum kuruluşlarının toplumun kanaatleri ve kamu yönetiminin kararları üzerinde etkisinin artması; kamu yönetimi ve sivil toplum ilişkilerinin geliştirilmesi; kamu kuruluşları ile STK'lar arasındaki diyalog imkanlarının genişletilmesi Türkiye'nin demokratikleşme serüveninde çok önemli bir rol oynamaktadır. Kamu-STK diyalogu demokratik, çoğulcu, istikrarlı ve gelişmiş bir toplumsal düzenin inşası için bu kadar büyük bir önem taşıırken bu potansiyelin Türkiye'de tam olarak hayata geçirilebildiğini söylemekten uzaktayız. Her ne kadar diyalog kurması beklenen iki aktör de (kamu ve STK'lar) sürece katkıda bulunma isteklerini açıkça ortaya koysalar da pek çok kurumsal, hukuki, kültürel, siyasal, toplumsal ve ekonomik faktör kamu-STK diyalogunun arzu edilir seviyeye gelmesi önünde engeller teşkil etmektedir. Bu çalışmada kamu kuruluşu üst düzey yöneticilerinin kamu-STK diyalogu hakkındaki görüşlerine odaklanarak Türkiye'de

- * STK'ların itibarına etki eden faktörleri,
- * STK-kamu diyalogu önündeki engelleri,
- * STK-kamu diyalogunu güçlendirmek için yapılması gerekenleri belirlemek hedeflenmiştir.

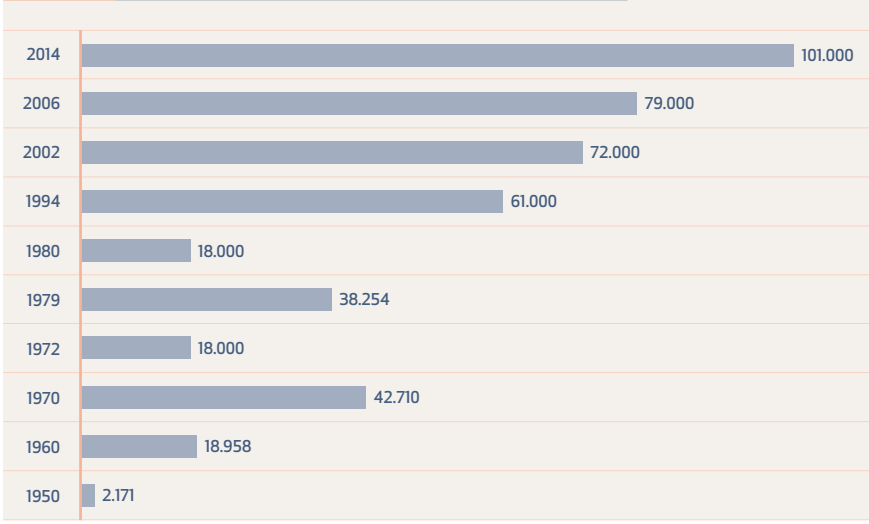
Kamu kuruluşları yöneticilerinin konu hakkındaki görüşleri, STK ve toplum perspektifleri de analize dahil edilerek karşılaştırmalı bir çerçevede sunulmaya çalışılmıştır.

Bu raporda YADA'nın STK'lar üzerine gerçekleştirdiği dört temel araştırmalardan faydalanılmıştır. Ancak bu raporda ağırlıklı konu edilen sonuçlar, proje kapsamında gerçekleştirilen, Kamu yöneticileri ve toplumu hedefleyen iki araştırmanın sonuçları olmuştur.

Araştırma bulguları dört ayrı alt başlıkta tartışılmış, sonuç bölümünde ise kamu-STK diyaloguna yönelik analitik bir tartışma sunulmuştur. İlk olarak Türkiye'de STK'ların durumu sayısal veriler eşliğinde sunulmakta ve genel bir sivil toplum manzarası verilmektedir. Yıllara göre STK sayıları, üyelik durumları, STK'ların örgütsel kapasiteleri ile STK-toplum etkileşimine ilişkin bazı veriler bu bölümde sunulmaktadır.

İkinci bölüm kamu yöneticilerinin STK algılarını ve STK itibarı hakkındaki düşüncelerini sergilemeyi amaçlamaktadır. Akla gelen STK'lar, STK itibarı, STK itibarını etkileyen faktörler bu bölümde ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde kamu-STK temasları ve işbirliği hakkında kamu yöneticilerinin, toplumun ve STK'ların görüşleri incelenecektir. Dördüncü bölümde kamu yöneticilerinin ve toplumun STK'lardan beklentileri ele alınacaktır. Sonuç bölümünde ise temel sonuçlar analitik bir çerçevede dahilinde tartışılacaktır.

TÜRKİYE'DE STK'LAR

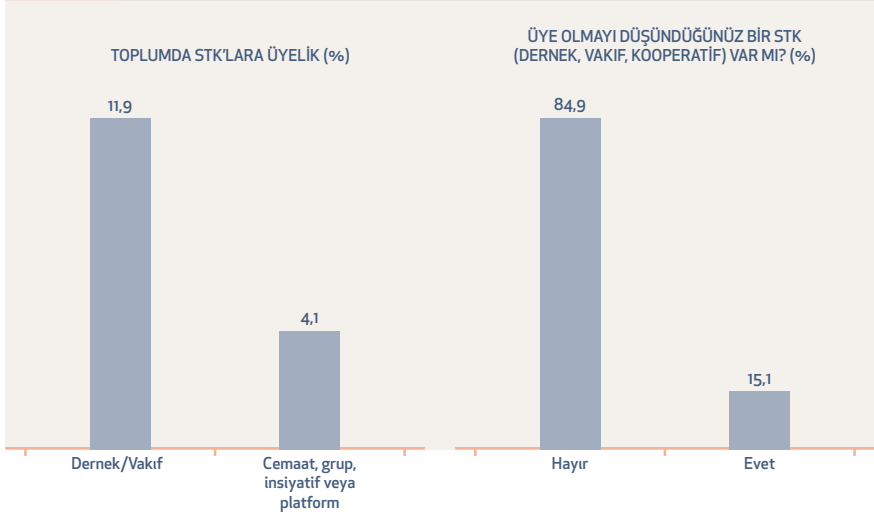
GRAFİK 1 TÜRKİYE'DE STK SAYILARI YILLARA GÖRE

2000'li yıllarla birlikte Türkiye'de STK'ların sayısında ciddi bir artı yaşanmaya başlanır. Grafik 1 bizlere STK sayıları ile Türkiye siyasetinin ve Türkiye'de demokratikleşme ve toplumsal değişme süreçlerinin birbirleri ile ne kadar yakından ilgili olduğunu göstermektedir. Çok partili hayata geçiş (1946) ve sonrasındaki Demokrat Parti (1950-1960) iktidarı dönemi Türkiye'de savaş sonrası toplumsal hareketliliğin artmaya başladığı bir dönemi imler. 27 Mayıs 1960 Darbesi ve sonrasında kaleme alınan 1961 Anayasası bu toplumsal hareketliliği anayasa güvencesine alınan örgütlenme özgürlüğü ile pekiştirir ve 1960'lı yılların sonuna doğru STK sayıları birkaç binden 40 binlere yükselir. 12 Mart 1971 Muhtırası sivil toplum ve örgütlenme özgürlüğüne vurulan kuvvetli bir darbe olarak tarihe geçer. Darbe sonrası STK sayılarında ani bir düşüş görülür. Sivil topluma ve demokrasiye vurulan ve etkileri günümüzde de hissedilmeye devam edilen en büyük darbe ise 1980 olmuştur. Özerk sivil ve siyasal yapılanmaları ortadan kaldırmayı hedefleyen son derece otoriter bu zihniyet 1982 Anayasası'nın şekil ve ruhuna işler. Anayasa, Siyasi Partiler Kanunu ve sivil ve sendikal haklarla ilgili anti-demokratik düzenlemelerin hedefinde hem muhalif siyasi oluşumlar hem de bağımsız STK'lar vardır. 1980 Darbesi her ne kadar sivil toplumu bastırmaya çalışsa da hem Türkiye'de yaşanan ekonomik, toplumsal ve sosyokültürel dönüşümler, hem de dünya konjonktürü sivil toplumda bir canlanma yaşanması için gerekli koşulları hazırlar. 1990'lı yıllarda kimlik politikalarının (İslami kimlikler, Kürt ve Alevi kimlikleri, toplumsal cinsiyet eksenli kimlikler, vb.) kazandığı mevziler Türkiye'de sivil toplumun gelişiminde önemli rol oynar. Bu gelişmeler, Türkiye'nin 2000'li yıllarla birlikte Avrupa Birliği adaylık sürecinde atılan önemli adımlarla pekişince 2000'li yıllardaki önemli artışın anlam kazanacaktır. 2014 itibarıyla Türkiye'deki STK sayısı 100 binin üzerine çıkmıştır.

STK sayılarındaki artışa karşın katılımcı bir toplumdaki söz etmek çok mümkün değildir. Dernek, vakıf, cemaat, grup, inisiyatif ya da platform üyeliği olanların

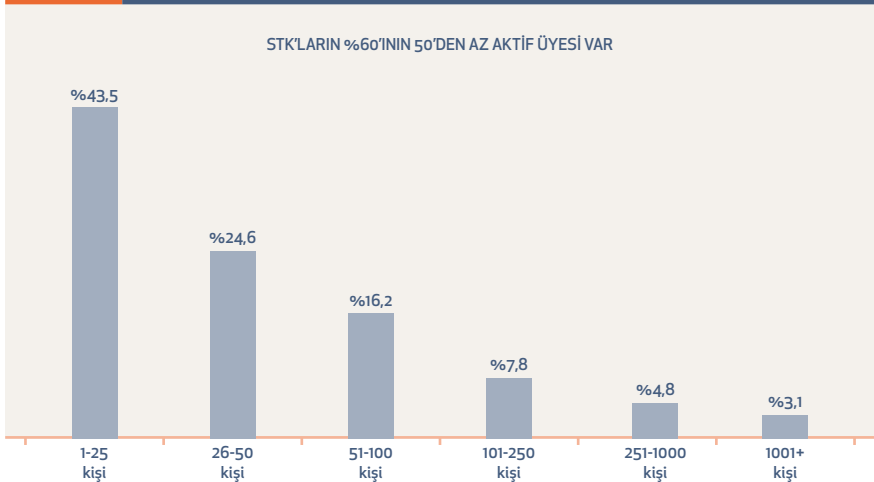
oranı % 15 civarında iken, toplumun yaklaşık %85'lik bir dilimi herhangi bir STK'ya üye olmayı düşünmediğini ifade etmektedir. Bu durum, STK'lara düşük üyelikle birlikte katılımcılığın ve katılımcı değerlerin yeterince içselleştirilemediğini anlatmaktadır.

GRAFİK 2 STK'LARA ÜYELİK

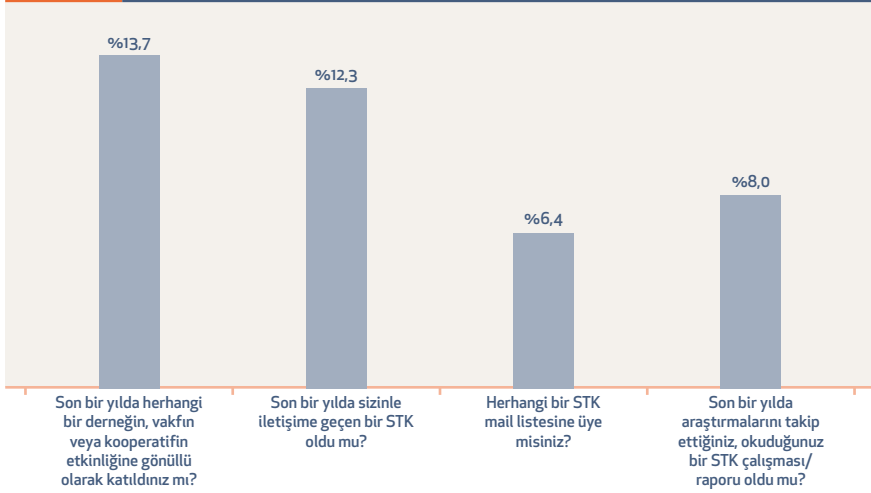
Üye sayıları ile ilgili daha detaylı bilgiler Türkiye'de sivil toplumun yapısı ile ilgili daha sağlıklı ve derinlikli değerlendirmeler yapmamızı sağlar. STK'ların mevcut durumları, sahip oldukları üye sayısı kadar aktif üye sayısı ile de ölçülmelidir. GRAFİK 3'te de görüleceği üzere, STK'ların yaklaşık yarısı (%43,5) 25 kişinin altında üyeye sahiptir, STK'ların üçte ikilik kısmının ise 50 kişinin altında üyeye sahip olduğu görülecektir.

GRAFİK 3 STK'LARDAKİ AKTİF ÜYE SAYISI

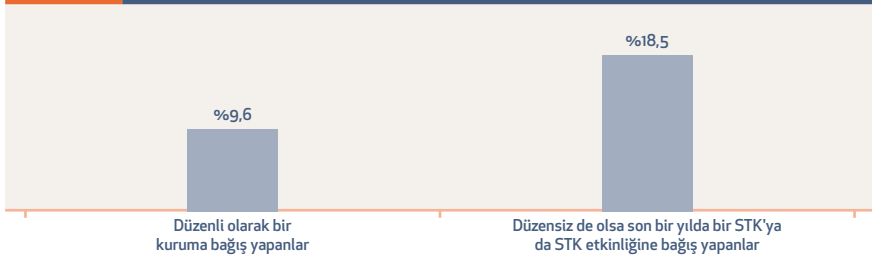
STK'ların coğrafi dağılımlarına bakıldığında vakıfların %54'ünün derneklerin de %40'ının İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa'da toplandığı görülmektedir. Türkiye'de ortalama bir dernek üyesi şu şekilde tanımlanabilir: eğitilmiş (%47'si üniversite mezunu); orta yaşlı (%70'i 30-50 yaş aralığında) erkekler (üyelerin %72'si ve yönetim kurulu üyelerinin %86'sı erkek). Bu bulgulardan Türkiye'de katılım kültürünün ve toplumsal örgütlülüğün coğrafi olarak yeterince dengeli bir şekilde dağılmadığı, eğitim düzeyi ve yaşın katılımın önündeki bir engel olduğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin pek çok alanda olduğu gibi yansımalarını sivil toplum üyeliği ve yöneticiliğinde de gösterdiği sonuçlarına varmak mümkündür. Bu sonuçlar aynı zamanda Türkiye'de sivil toplum ve katılımcı kültürün önündeki önemli sorunlara da işaret etmektedir.

GRAFİK 4 STK-TOPLUM ETKİLEŞİMİ

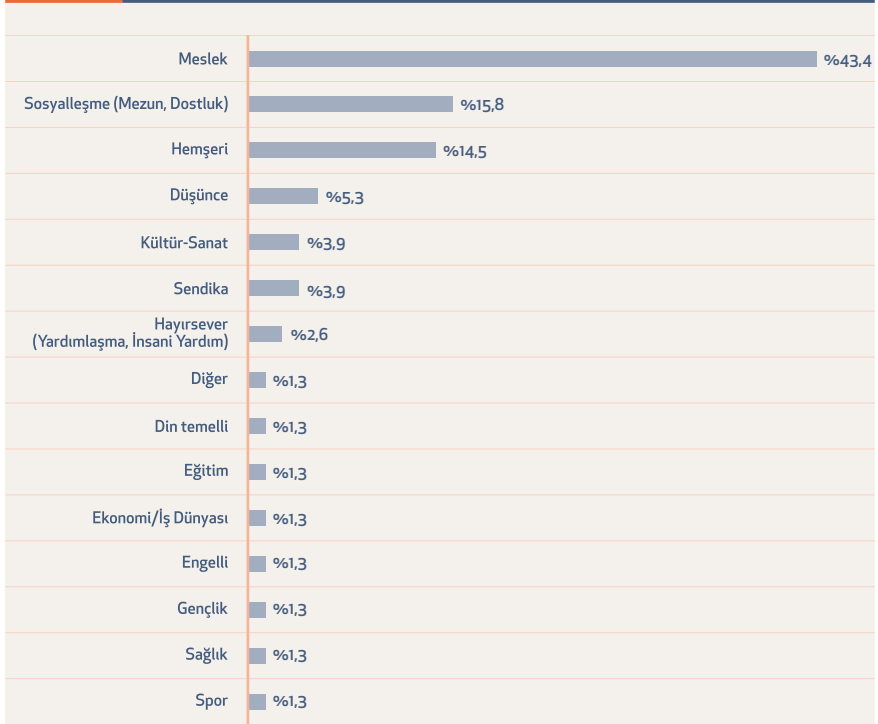
Araştırmamızın çok önemli sorularından biri STK'larla toplumun, vatandaşların kesiştiği, kesişebileceği noktalar hakkında veri elde edebilmektir. Bu sebeple STK etkinliklerine katılım, STK teması, STK iletişim gruplarına üyelik ve STK yayınlarını okuma başlıkları altında sorular yöneltildi. STK etkinliklerine katılım (%13,7), STK ile iletişim (%12,3), herhangi bir STK iletişim grubuna üyelik (%6,4) ve STK çalışması/raporu okumuş olma (%8) oranlarının düşüklüğü göze çarpan unsurlardan biri oldu. Bu durumu katılım kültüründeki eksikliklerin aynı zamanda hem sonucu hem de sebebi olarak düşünmek mümkündür. Bu veriler STK'lara düzenli olarak bağış yapma oranının azlığı ile birlikte düşünüldüğünde daha da anlamlı olacaktır. Toplumun sadece %9,6'sı düzenli olarak bir kuruma bağış yapmakta, son bir yıldaherhangi bir kuruma bağışta bulunanların oranı ise %18,5'te kalmaktadır.

GRAFİK 5 STK'LARA DÜZENLİ BAĞIŞ

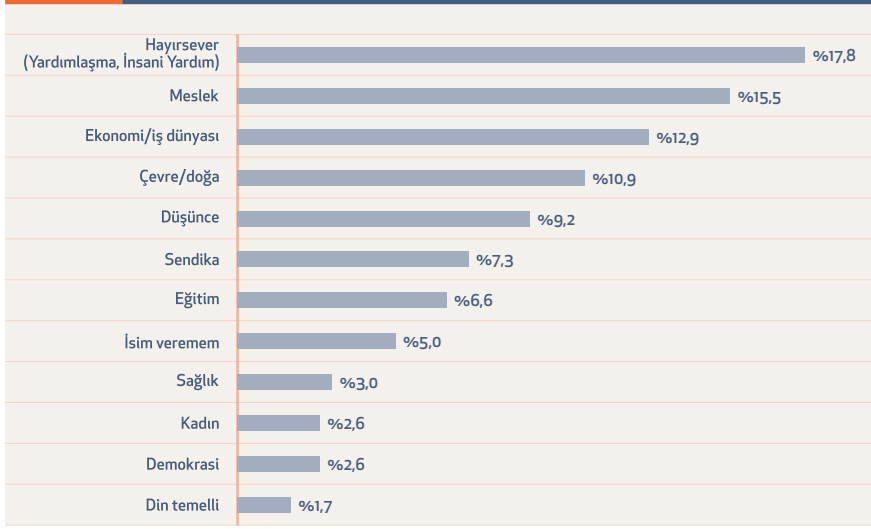

Katılım ile ilgili son verimiz kamu yöneticileri arasında STK üyeliği ile ilgilidir. Toplumun genelinde yüzde onlarda seyreden STK üyeliğinden farklı olarak örneklem dâhilindeki kamu kuruluşu yöneticileri arasında STK'lara üyelik %34 gibi görece yüksek bir orandadır. Lakin üye olunan STK'lar incelendiğinde mevcut üyeliklerin %75'inin mesleki-sektörel, sosyalleşme ve hemşeri eksenli kuruluşlara olduğu görülecektir.

GRAFİK 6 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK ÜYELİĞİ

**STK'LAR ÜZERİNE
ALGILAR**

GRAFİK 7 KAMUDA İLK AKLA GELEN STK TÜRLERİ

Kamu yöneticilerinin sivil toplum algularının anlaşılabilmesi için ilk merak edilen noktalardan biri, akla ilk gelen faaliyet alanları ve kuruluş isimleri olmuştur. Görüşülen yöneticilerin yaklaşık %18'i akla ilk gelen STK türü olarak hayırsever STK'lardan, %15,5'i mesleki STK'lardan ve %12,9'ı ekonomi/iş dünyası STK'larından bahsetmişlerdir (toplam %46,2). Burada önemli olan nokta savunuculuk faaliyeti yürüten ve katılımcı bir demokrasi için ayrıca önem taşıyan STK'ların oranının görece düşüklüğüdür. Kamu yöneticilerinin akıllarına ilk gelen STK'lar sorulduğunda ise aşağıdaki tablo ile karşılaşılmaktadır.

TABLO 1 KAMUDA İLK AKLA GELEN STK'LAR

KAMU	
TÜSİAD	9,0
TEMA	8,2
TOBB	7,1
İHH	3,9
DENİZ FENERİ DERNEĞİ	3,5
KIZILAY	3,1
KİMSE YOK MU DERNEĞİ	3,1
MÜSİAD	2,7
AKUT	2,4
TÜSEV	2,4
GREENPEACE	2,0
TUSKON	2,0
SETA	1,6

TABLO 2 STK'LARIN TOPLUMA ÇAĞRIŞTIRDIĞI 3 ŞEY

TÜRKİYE'DE STK'LARIN SİZE EN ÇOK ÇAĞRIŞTIRDIĞI 3 ŞEY HANGİLERİ?	
YARDIM/HAYİRSEVERLİK	%62,6
TOPLUMSAL FAYDA	%35,3
MESLEKİ DAYANIŞMA	%34,9
SİYASET/POLİTİKA	%32,4
SOSYALLEŞME	%29
GÖSTERİ VE YÜRÜYÜŞ	%20,2
DEMOKRASİ	%15,4
TİCARİ İŞLER	%8,8
HÜKÜMET KARŞITLIĞI	%8,2
TOPLUMSAL HUZURU BOZMA	%8
HÜKÜMET TARAF TARLIĞI	%6,2
YOLSUZLUK/USULSÜZLÜK	%5,4
REKABET	%4,4
DIŞ GÜÇLER	%2,9
AVRUPA BİRLİĞİ	%2,9

Toplumun genelindeki STK algısı ile kamu yöneticilerinin STK algısı arasında bir örtüşmenin varlığı görölmektedir. Zira TABLO 2'de de göröleceği üzere yardım/hayirsevenlik toplumun %63'ü için STK'ların çağrıştırdığı üç kavramdan biridir. Bunu %35,3 ile toplumsal fayda, %34 ile mesleki dayanışma takip etmektedir. Bununla birlikte STK'ların en çok çağrıştırdığı kavramlar arasında %32,4 ile siyaset/politika, %20,2 ile de gösteri ve yürüyüş ifadelerinin öne çıkması, toplumun sivil toplum algısının kamuya oranla daha siyasal içerikli ve referanslı olduğunu göstermektedir.

TABLO 3 TOPLUMDA İLK AKLA GELEN STK'LAR

KIZILAY	%13,2
SENDİKALAR	%10,6
TEMA	%8,3
AKUT	%7,3
LÖSEV	%4,9
ODALAR/BİRLİKLER	%4,2
YEŐİLAY	%4,2
ADD	%3,4
SİYASİ PARTİLER/KAMU KURUMLARI	%3,2
GREENPEACE	%2,4
KİMSE YOK MU	%2,4
DENİZ FENERİ	%2,3
ÇYDD	%2,3
AKLIMA GELMİYOR	%2,2
İHH	%1,9
DERNEK,"VAKIF","KOOPERATİF"	%1,4
TEV	%1,3
UNICEF/UNESCO/WHO	%1,3
AÇEV	%1,2
TEGV	%1,2
İHD	%1,1

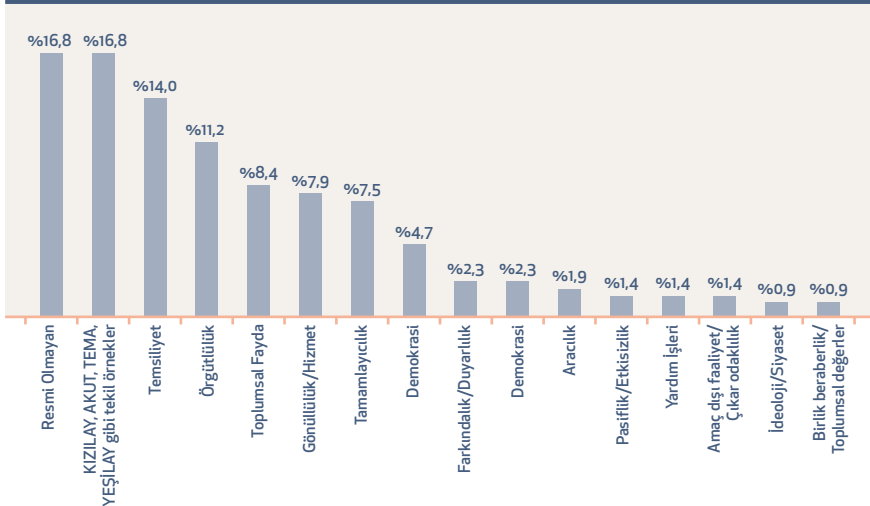
Topluma ilk akla gelen STK'lar sorulduğunda ise hem kuruluş isimleri hem de faaliyet alanları açısından önemli bir çeşitlilik ile karşılaşılmaktadır. Kızılay ilk akla gelen STK'lar arasında başı çekerken (%13,2) onu sendikalar (%10,6) ve üçüncü sırada ise bir çevre örgütü olan TEMA (%8,3) takip etmektedir.

TABLO 4 TOPLUMDA YARDIM/HAYİRSEVERLİKLE BİRLİKTE ANILAN KAVRAMLAR (%)

TOPLUMSAL FAYDA	38,9
MESLEKİ DAYANIŞMA	35,6
SOSYALLEŞME	31,1
SİYASET/POLİTİKA	24,6
GÖSTERİ VE YÜRÜYÜŞ	16,9
DEMOKRASİ	10,1
TİCARİ İŞLER	5,6
TOPLUMSAL HUZURU BOZMA	5
HÜKÜMET KARŞITLIĞI	4,4
HÜKÜMET TARAFTARLIĞI	3,5
YOLSUZLUK/USULSÜZLÜK	3,4
REKABET	2
AVRUPA BİRLİĞİ	1,7
DIŞ GÜÇLER	1,1

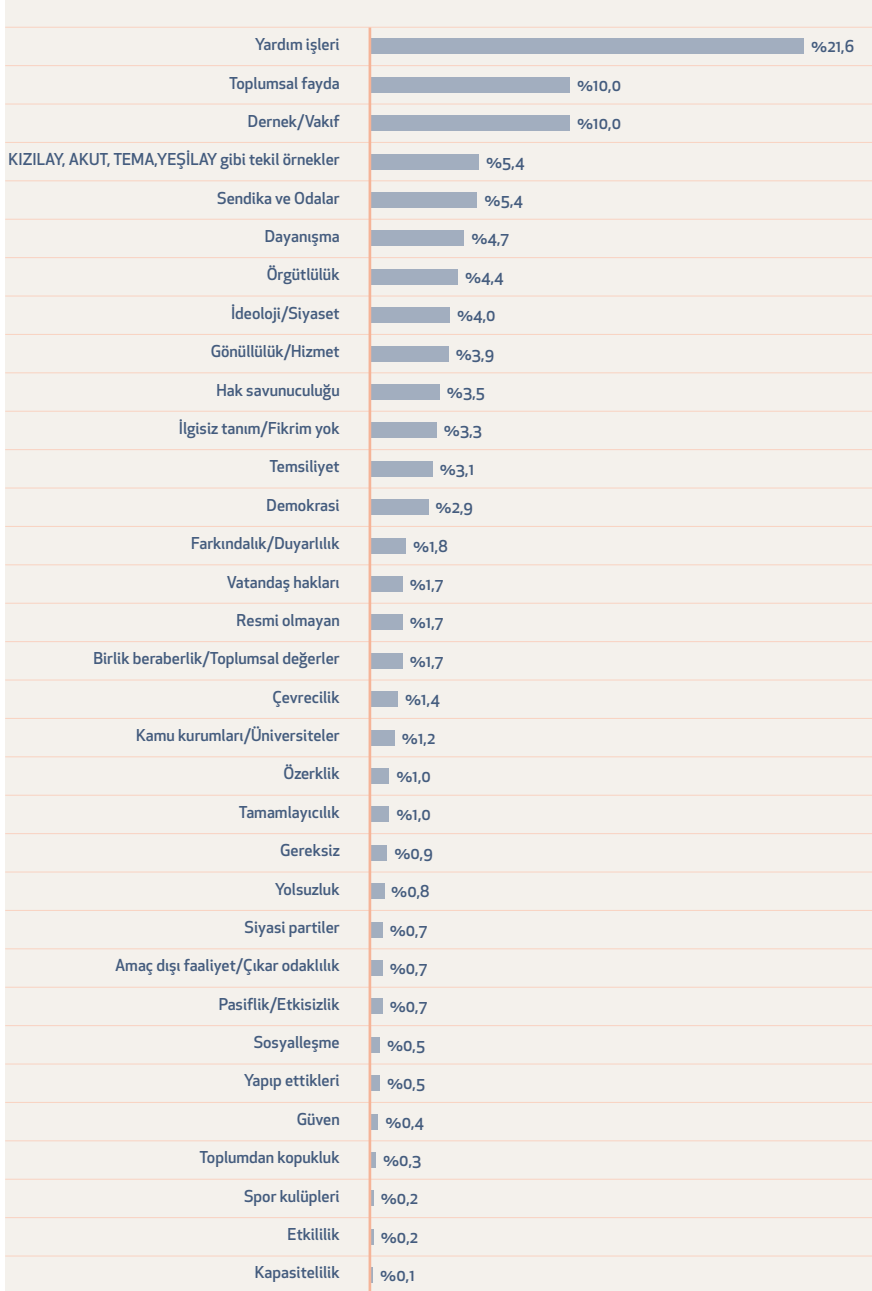
Kamu kuruluşu yöneticilerine STK denildiğinde akla ilk gelen kavramlar sorulduğunda kamu dışı olmak/resmi olmamak (%16,8), devlet nezdinde belirli grupların çıkarlarını temsil etmek (%14) ve belirli bir konu etrafında örgütlenmek / bir araya gelmek (%11,2) en çok vurgulanan noktalar olmuştur. Bununla birlikte bu soruyu Kızılay, Akut, TEMA gibi STK isimlerini vererek cevaplayanlar da olmuştur (%16,8).

GRAFİK 8 KAMU YÖNETİCİLERİNDE STK DENİNCE İLK AKLA GELEN KAVRAMLAR

Toplumun STK algısında da yardımseverlik-sivil toplum özdeşleştirilmesi göze çarpmaktadır. Topluma STK denildiğinde akla gelen ilk kavramlar sorulduğunda farklı bir şekilde yardım işleri (%21) öne çıkmaktadır. Yardım işlerini yine bu kavramla alakalı olarak düşünülebiyecek toplumsal fayda (%10) takip etmektedir.

GRAFİK 9 TOPLUMDA STK DENİNCE İLK AKLA GELEN KAVRAMLAR

SEKİL 1 STK DENİLDİĞİNDE AKLA İLK GELEN KAVRAMLAR

Kamu yöneticilerinin normatif STK algılarına bakıldığında STK ve Sivil Toplum'un makbul ve meşru kavramlar olduğu görülmektedir. Sivil toplumun üçüncü güç olduğu, STK'ların toplumun gücünü gösteren kurumlar olduğu, örgütlü halk ile devlet arasında bir köprü görevi gördüğü ve toplumun gücünü gösteren kurumlar olduğuna dair bir algı mevcuttur.

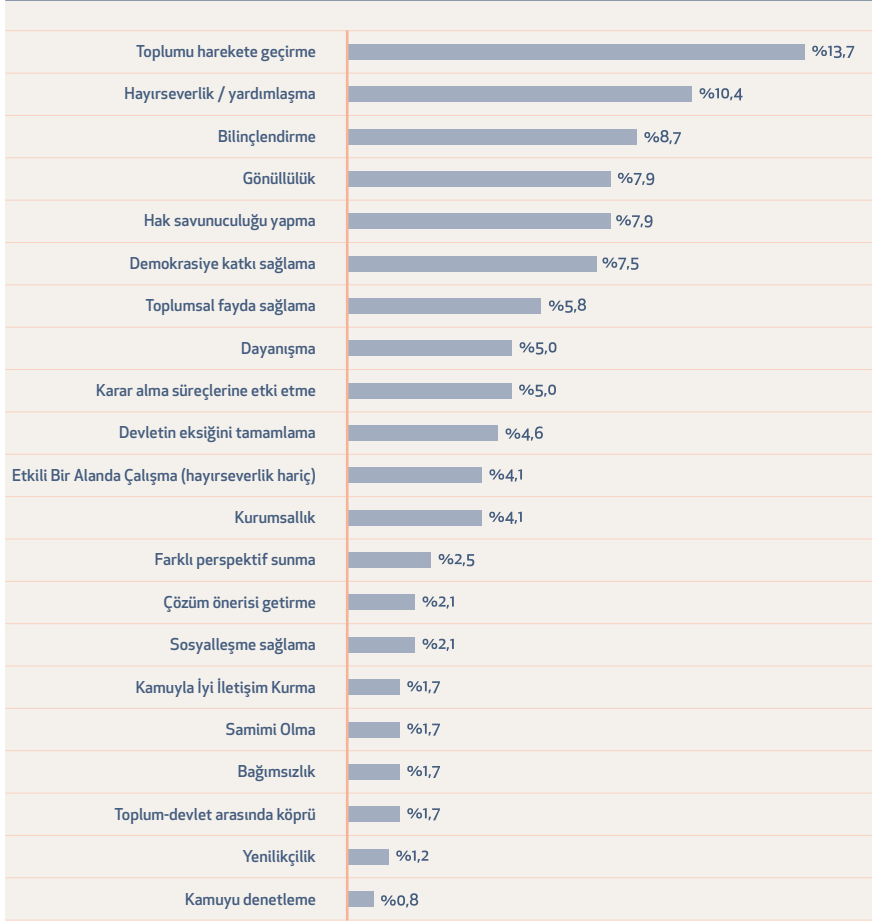
Sivil Meclis olarak görüyoruz artık. Halktaki fikirleri derleyip, toparlayıp üst kademelere ulaştıran bir sivil meclistir. Tamamen sivil inisiyatif tarafından oluşturulmuş, yönetimi de ağı da, finansmanı da çalışma alanı da **kamuya destek yol gösterici** amacıyla olan, yönetimdekilere katkı verme ve taleplerini dile getirme anlamındaki kurumları görüyorum.

Devlet eliyle yapılan hizmetler içerisinde bir de halk var. Bu hizmetleri yaparken, en iyisinin olması için, halkı da temsil edecek **sivil olarak bakıp optimum öneriyi hem kamu hem sivil adına dengelemeye çalışacak** bir katkı olarak düşündüğüm oluşum.

Öncelikle hükümetten bağımsız hatta devletten de bağımsız, **devleti dışarıdan görebilen, devleti, hükümeti sorgulayabilen, eleştirebilen**, olumlu katkı sağlayabilen **yerine göre yıkıcı ve olumsuz da eleştirebilen** herhangi bir menfaat kaygısı gütmeyen, **eleştirileriyle dışarıdan destek** sağlayan kuruluşlardır. Eleştirilmezse çok sıkıcı olur. STK'ların varlığı senin zinde kalmanı, daha dikkatli olmanı, hatta yapmamayı, yapıyorsan hatalarını görmeni sağlar. Bu **demokrasi kültürü** ile ilgilidir.

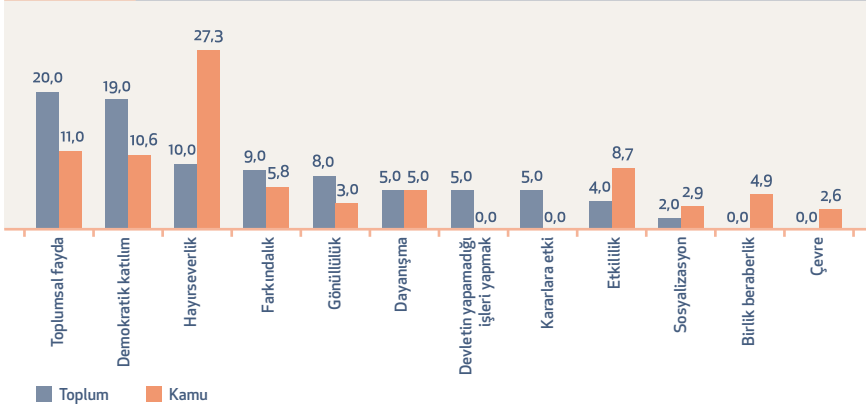
Kamu yöneticilerinin sivil toplum algısında STK'ların kararlara ve çalışmalara katılımı olgusu önemli bir yer edinmektedir. Görüşülen kamu yöneticilerinin STK'ları hem bir destek hem de sorgulama, eleştiri/özeleştiri ve denge işlevleri ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

GRAFİK 10 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARIN EN OLUMLU ÖZELLİKLERİ

Kamu yöneticilerinin STK'larla ilgili olumlu algılarından bahsettikten sonra bu olumlu algının içinin doldurulması gerekmektedir. Kamu yöneticilerine göre STK'ların en olumlu özellikleri toplumu harekete geçirebilmeleridir (%13,7). Sivil toplum-hayırseverlik yakınsaklığı, hayırseverlik/yardımlaşmanın %10,4 ile ikinci olumlu özellik olarak görülmesiyle yeniden teyit edilmektedir.

Önceki kavram bulutları ile birlikte ele alındığında kamu yöneticilerinin algısında STK'ların harekete geçirici, zorlayıcı, kamuya destek olucu ve hatta kamuyu baskılayıcı özelliklerine önem verildiği ve bu özelliklerden olumlu bir şekilde bahsedildiği görülmektedir. Bu veriler pratikteki uygulamalardan bağımsız, algısal düzlemde bizlere kamu-STK diyalogu açısından önemli bir imkanın varlığını ortaya koymaktadır.

GRAFİK 11 STK'LARIN EN OLUMLU ÖZELLİKLERİ (KAMU VE TOPLUM)

STK'ların en olumlu özellikleri konusunda toplum ve kamu yöneticileri arasında bir ortaklaşma olduğunu GRAFİK 11 ile birlikte görmek mümkündür. Her iki grup için de toplumsal fayda, demokratik katılım ve hayırseverlik en önde gelen olumlu özellikler olarak zikredilmektedir. Lakin toplumdaki genel eğilim sivil toplum-hayırseverlik ilişkisinin çok daha öne çıktığını göstermektedir.

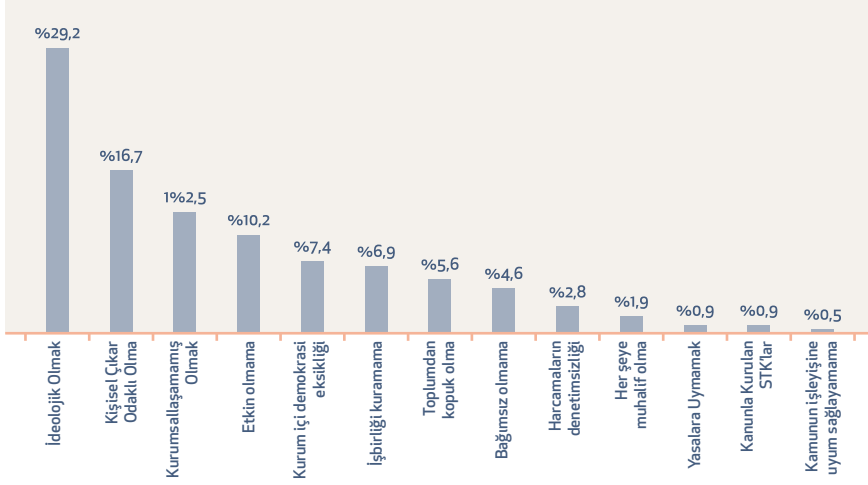
TABLO 5 STK'LARA İLİŞKİN BAZI İFADELERE KAMUDA KATILMA ORANLARI

	EVET (%)	HAYIR (%)
"STK FAALİYETLERİ DEVLETİN YAPMADIĞI/YETİŞEMEDİĞİ İŞLERİ YAPMAKLA SINIRLI OLMALIDIR."	13,5	86,5
"STK'LARIN POLİTİK OLMALARI, SİYASETLE İLİŞKİLİ OLMALARI DOĞRU DEĞİLDİR."	63,4	36,6
"STK'LARIN MİSYONU İKTİDARI ELEŞTİRMEK OLMALIDIR."	14,2	85,8
"STK'LAR DEVLETTEN TAMAMEN ÖZERK OLMALIDIR."	81,4	18,6

STK'lara ait bazı ifadeler katılım oranlarına bakıldığında, normatif STK algısı ile verilen cevaplar arasında mesafe olduğu görülmektedir. Şöyle ki; STK'ların demokratik katılım ve kamu üzerinde baskı ve eleştiri işlevleri kamu yöneticileri tarafından ifade edilmekle birlikte, STK'ların politik olmaması (%63,4) ve iktidarı eleştirmemesi gerektiği (%85,8) de vurgulanmıştır.

Bir önceki tartışma ile alakalı olarak, kamu yöneticileri için STK'ların en önde gelen olumsuz özelliği %29,2 ile ideolojik olmak şeklinde ifade edilmiştir. Derinlemesine görüşmelerde de çokça vurgulanan bu konu "sabit fikir etrafında toplanan STK'ların politik ve ideolojik angajmandan uzak durması gerektiği" iddiasıyla gündeme gelmektedir. Kamu yöneticilerine göre STK'lar "bir noktada takılıp kalmakta", "ileriye adım atamamakta", "STK'nın anlamını bilmemekte", "belirli çıkar odaklarına hizmet etmekte" ve "belirli bir siyasi gruba angaje olup iktidarı eleştirmemekteler". İdeolojik olmayı %16,7 ile kişisel çıkar odaklı olmak takip etmektedir. Kamu yöneticileri, STK çalışmalarında özellikle fon arayışında kişisel menfaat arayışının sık sık öne çıktığından şikâyet etmektedirler.

GRAFİK 12 KAMUYA GÖRE STK'LARIN OLUMSUZ ÖZELLİKLERİ

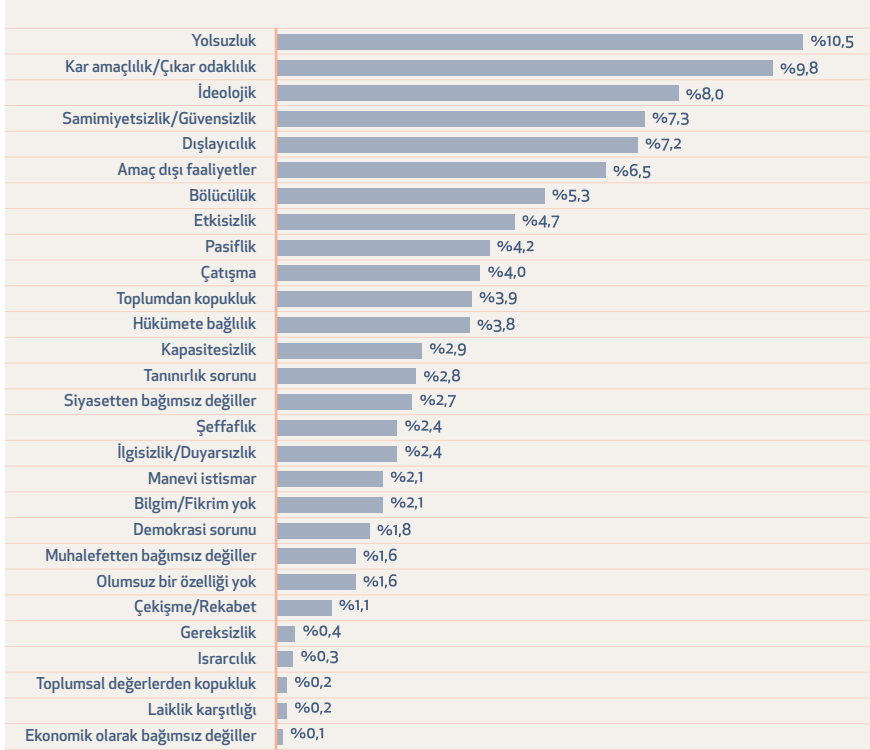
Buradan hareketle kamu yöneticilerinin STK'lardan eleştiri beklediği ama eleştirilerin ideolojik olmaması yönünde bir beklentilerinin olduğu söylenebilir. İdeolojik eleştiri ile ideolojik olmayan eleştiri arasındaki sınırların bulanık olması konuyu daha da karmaşıklştırmaktadır. Öte yandan bu eleştirilerin sahiplerinin büyük çoğunluğu, STK'larda politik angajmanların ele alınan sorunun önüne geçtiği ve STK'nın nesnellliğini zayıflattığını düşünmekte ve STK'ları ele aldıkları konuların sınırlarında kalmaya çağırılmaktadır.

TABLO 6 STK'LARIN KENDİNE YÖNELİK ELEŞTİRİSİ

STK'LARIN KENDİNE YÖNELİK ELEŞTİRİSİ	
AMAÇ DIŞI FAALİYET	%16,7
STK'LAR ARASI DAYANIŞMA/İŞBİRLİĞİ EKSİKLİĞİ	%12,7
SİYASİLEŞMEK	%11,8
AKTİF OLMAMAK/YETERSİZ ETKİNLİKLER	%8,9
STK BİLİNCİ/SİVİL ANLAYIŞ EKSİKLİKLERİ	%7,0
KURUMSALLAŞMA SORUNLARI	%6,5
ŞEFFAFLIK VE DEMOKRASİ EKSİKLİKLERİ	%5,9
MEVZUAT DIŞI ÇALIŞMAK/YOLSUZLUKLAR	%5,8
TANITIM EKSİKLİKLERİ	%5,1
HALKTAN KOPUK OLMAK/KİTLELERE ULAŞAMAMAK	%3,8
MADDİ SORUNLAR/ALTYAPI SORUNLARI	%3,3
DÜŞÜK ÜYE SAYISI/ÜYELERİN İLGİSİZLİĞİ	%2,3
DEVLETE BAĞIMLI OLMAK	%2,0
AYRIMCILIK YAPMA	%1,7
APOLİTİK OLMAK	%1,1
GEREKSİZ DERNEKLER/FAZLA SAYIDA DERNEK	%1,0
FİKRİ YOK/CEVAP YOK	%1,0
DİĞER	%3,4

Vurgulanması gereken önemli bir nokta, kamu yöneticilerinin STK'lara yönelttiği ideolojik olma ve amaç dışı olma eleştirilerinin STK yöneticileri tarafından da sahiplenilmesidir. Kamu yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşmelerde "STK'ların görev alanına giren konular dışında her şeyle ilgilendiği" yönünde bir amaç dışına çıkma eleştirisi sıkça telaffuz edilmiştir. Toplumun STK'lara yönelttiği eleştirilerde de bununla paralellik bulmak mümkündür. Yolsuzluk (%10,5), kar amaçlılık/çıkar odaklılık (%9,8) ve ideolojik olma (%8) en önde gelen eleştirilerdir.

GRAFİK 13 TOPLUMUN STK'LARA YÖNELİK ELEŞTİRİSİ:

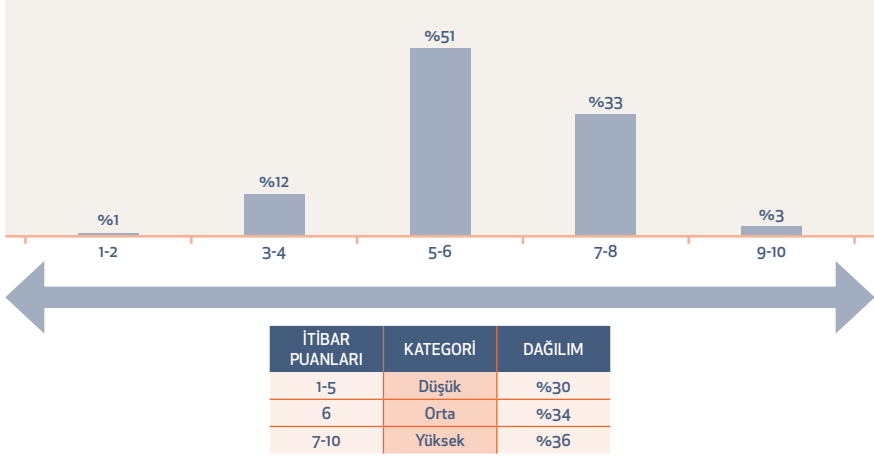

TABLO 7 TOPLUMUN STK YAKLAŞIMI

STK'LARA İLİŞKİN BAZI İFADELERE TOPLUMDA KATILIM ORANLARI	EVET (%)	KARARSIZ(%)	HAYIR(%)
"STK FAALİYETLERİ DEVLETİN YAPMADIĞI/YETİŞEMEDİĞİ İŞLERİ YAPMAKLA SINIRLI OLMALIDIR."	29,7	20,7	49,6
"STK'LARIN POLİTİK OLMALARI, SİYASETLE İLİŞKİLİ OLMALARI DOĞRU DEĞİLDİR."	53,7	21,6	24,7
"STK'LARIN MİSYONU İKTİDARI ELEŞTİRMEK OLMALIDIR."	16,9	24,8	58,7
"STK'LAR DEVLETTEN TAMAMEN ÖZERK OLMALIDIR."	52,4	22,5	25,1

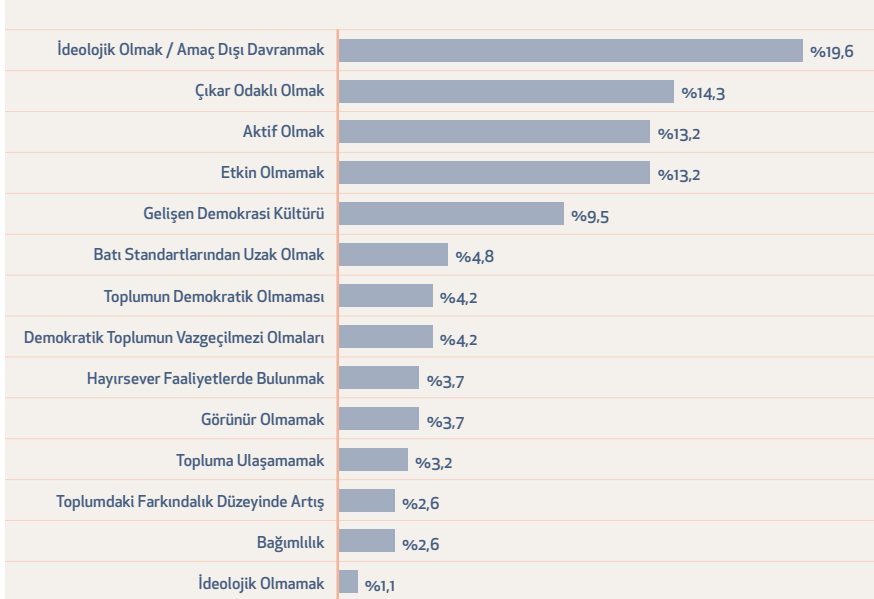
STK'lara ilişkin bazı ifadelere toplumun katılma oranlarına bakıldığında, toplumun STK'ların özgürlük ve sınırlılıkları konusunda kamu yöneticilerinden daha geride olduğu görülmektedir. Örneğin özerklik konusunda toplumun yaklaşık yarısı ya olumsuz düşünmektedir ya da kararsızdır. STK'ların iktidarı eleştirmesine ise sadece %16,6'lık bir kesim olumlu bakmaktadır.

GRAFİK 14 KAMU YÖNETİCİLERİNİN SİVİL TOPLUM İTİBAR PUANLAMASI

Kamu yöneticilerinin Türkiye'deki STK'ların geneline verdikleri itibar puanları göz önüne alındığında bir mutabakattan söz etmek mümkündür. Kamu yöneticilerinin %51'i 5-6 aralığında puanlama yapmıştır ve ortalama puan 6,1'dir.

GRAFİK 15 KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE STK İTİBARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kamu yöneticilerinin gözünde STK itibarını etkileyen faktörlerin %66'sı olumsuz içeriklidir. İdeolojik olmak, çıkar odaklı olmak, pasiflik gibi olumsuz faktörlerin en çok vurgulanması, itibarın negatif inşası hakkında önemli fikir vermektedir. Aşağıdaki tablolarda kamu yöneticilerine göre STK itibarını olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler ayrı ayrı sunulmaktadır.

TABLO 8 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK İTİBARINI

OLUMLU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

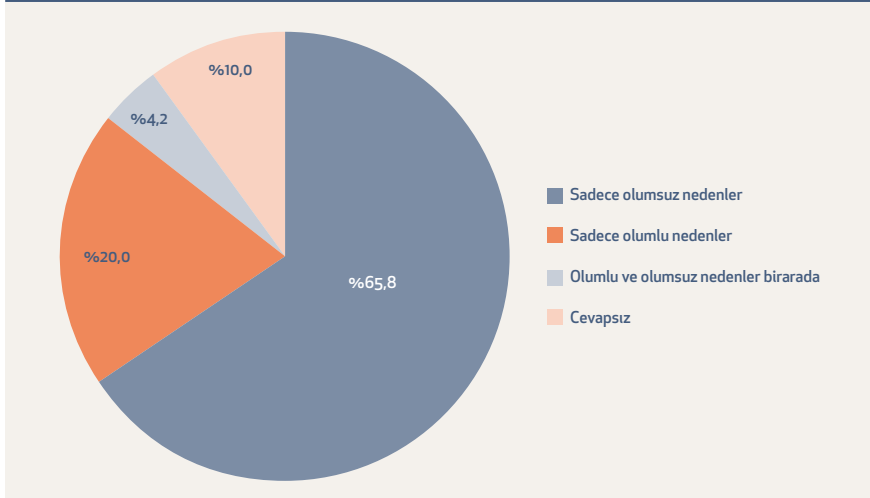
AKTİF OLMAK	%13,2
GELİŞEN DEMOKRASİ KÜLTÜRÜ	%9,5
DEMOKRATİK TOPLUMUN VAZGEÇİLMEZİ OLMALARI	%4,2
HAYİRSEVER FAALİYETLERDE BULUNMAK	%3,7
TOPLUMDAKİ FARKINDALIK DÜZEYİNDE ARTIŞ	%2,6
İDEOLOJİK OLMAMAK	%1,1
TOPLAM	%34,4

TABLO 9 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK İTİBARINI

OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

İDEOLOJİK OLMAK / AMAÇ DIŞI DAVRANMAK	%19,6
ÇIKAR ODAKLI OLMAK	%14,3
ETKİN OLMAMAK	%13,2
BATI STANDARTLARINDAN UZAK OLMAK	%4,8
TOPLUMUN DEMOKRATİK OLMAMASI	%4,2
GÖRÜNÜR OLMAMAK	%3,7
TOPLUMA ULAŞAMAMAK	%3,2
BAĞIMLILIK	%2,6
TOPLAM	%65,6

GRAFİK 16 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK İTİBARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİ DEĞERLENDİRME ŞEKLİ

Kamu yöneticileri STK itibarını etkileyen faktörleri değerlendirirken yöneticilerin %65'i sadece olumsuz nedenlerin altını çizmiş, %20'si ise itibarı sadece olumlu faktörlere odaklamıştır. Bu veriler itibarın olumsuz belirleyenlerinin baskınlığına işaret etmektedir.

Toplumun STK'ların geneline verdiği itibar puanının ortalaması, kamu yöneticilerinde olduğu gibi 10 üzerinden 6,1'dir. STK itibarını toplum nezdinde olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler sorulduğunda ise %10,2 ile toplumsal fayda ve %7,4 ile yardım işleri, %12,4 ile pasiflik ve %7,7 ile etkisizlik başı çekmektedir.

TABLO 10 TOPLUMA GÖRE STK İTİBARINI OLUMLU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

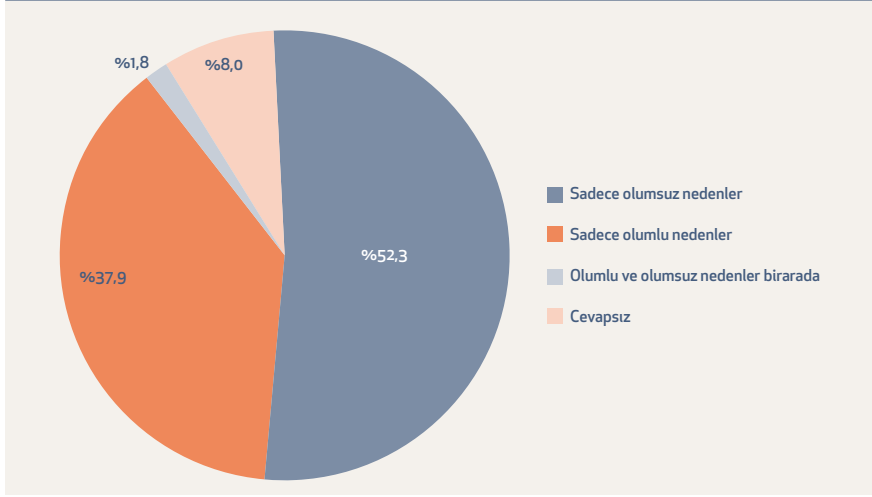
TOPLUMSAL FAYDA	%10,2
YARDIM İŞLERİ	%7,4
YAPIP ETTİKLERİ	%5,8
HAKSIZLIĞA KARŞI DURMALARINI/MUHALİF OLMALARI	%4,8
ÜÇÜNCÜ GÜÇ	%3,1
ETKİLİLİK	%1,8
AKTİFLİK	%1,5
FARKINDALIK/DUYARLILIK	%1,4
DAYANIŞMA	%1,3
BİRLİK BERABERLİK	%1,0
GÖNÜLLÜLÜK	%1,0
TAMAMLAYICILIK	%0,9
SOSYALLEŞTİRİCİ	%0,6
İLGİSİZ YANIT	%0,4
ÇEVRECİLİK	%0,3
GÜVEN	%0,1
ÖZERKLİK	%0,1
TOPLAM	%41,7

TABLO 11 TOPLUMA GÖRE STK İTİBARINI OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

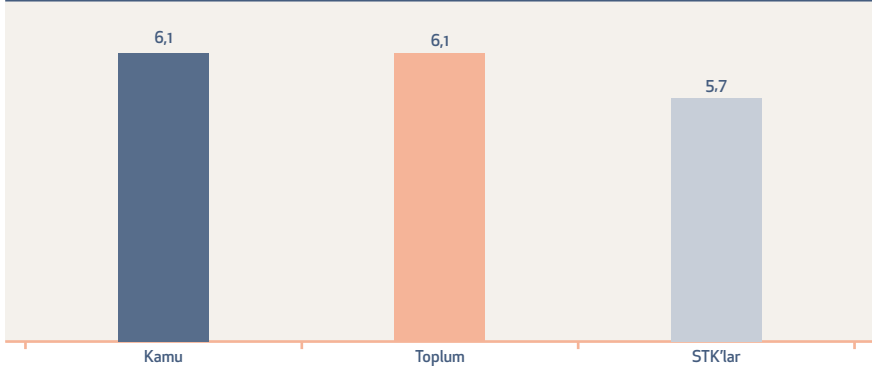
PASİFLİK	%12,7
ETKİSİZLİK	%7,7
TANINIRLIK SORUNU	%5,0
İDEOLOJİK OLMA	%4,2
ÇIKAR ODAKLILIK	%3,8
AMAÇ DIŞI FAALİYET	%3,5
TOPLUMDAN KOPUKLUK	%3,5
SAMİMİYETSİZLİK/GÜVENSİZLİK	%3,4
TOPLUMSAL YAPI	%2,9
DIŞLAYICILIK	%2,1
YOLSUZLUK	%1,7
ÇATIŞMACI	%1,3
KAPASİTESİZLİK	%1,3
HÜKÜMET YÜZÜNDEN	%1,3
GEREKSİZ	%0,8
İLGİSİZ YANIT	%0,8
ŞEFFAFLIK	%0,7
ÇEKİŞME/REKABET	%0,6
BAĞIMSIZ DEĞİLLER	%0,5
İLGİSİZLİK/DUYARSIZLIK	%0,5
DEMOKRASİ SORUNU	%0,2
TOPLAM	%58,3

Toplumun STK itibarını olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler sorusuna %52,3 sadece olumsuz faktörleri, %37,9 ise sadece olumlu faktörleri sıralayarak cevap vermiştir.

GRAFİK 17 TOPLUMUN STK İTİBARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİ DEĞERLENDİRME ŞEKLİ

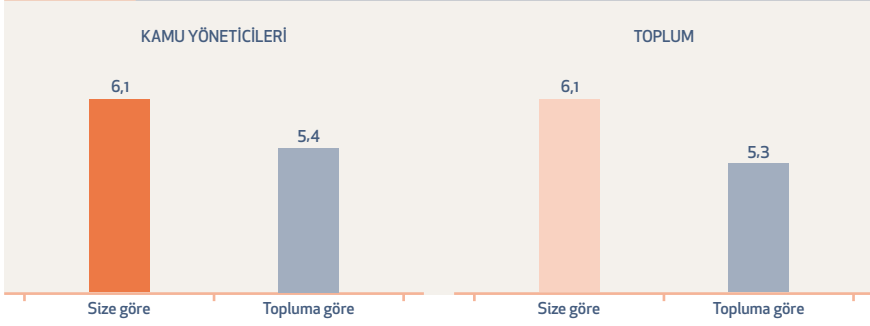

GRAFİK 18 KAMU YÖNETİCİLERİ, TOPLUM VE STK İTİBAR ORTALAMA PUANLARI

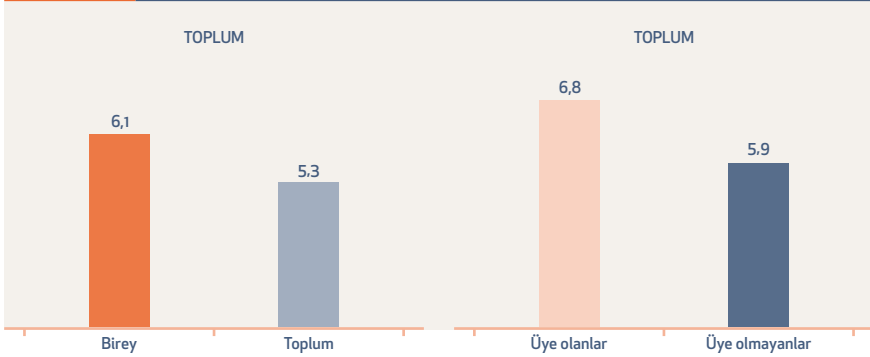

Sivil toplum içerisinde sivil topluma duyulan güvensizlik ve işbirliği kültürünün yokluğunu farklı çalışmalarda incelemiş, konuyla ilgili niteliksel ve niceliksel analizlerimizi farklı yerlerde sunmuştuk.¹ Daha önceki verilerle paralel olarak STK'ların genel sivil toplum itibarı ortalama puanının kamu yöneticileri ve toplumdaki daha düşük olduğu göze çarpmaktadır.

¹ Yeğen M, Keman F ve Tol U. U., "Türkiye'de gönüllü kuruluşların sivil topoğrafyası", TÜBİTAK SOBAG Proje 110K142; Çalışkan M ve Tol. U. U., "Sivil Toplumda Güç Birliğinden Müzakereci İşbirliğine", Optimist İdea Yeni Paradigma, İstanbul, 2014.

GRAFİK 19 KAMU YÖNETİCİLERİ VE TOPLUM İTİBAR PUANLARI

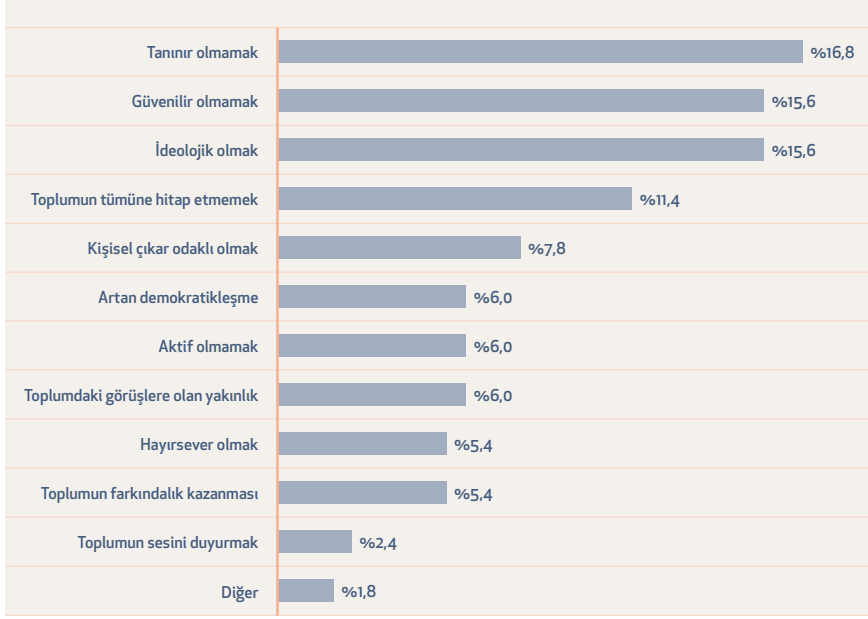
Kamu yöneticilerinin, toplumun STK'lara vereceğini öngördüğü itibar puanları (ortalama) ile toplumun verdiği puanın (ortalama %6,1) örtüştüğü görülmektedir. Öte yandan her iki kesimin de toplumun genelinin kendilerinden daha düşük not vereceğini öngörmüş olması dikkat çekicidir.

GRAFİK 20 ÜYELİK DURUMUNA GÖRE İTİBAR

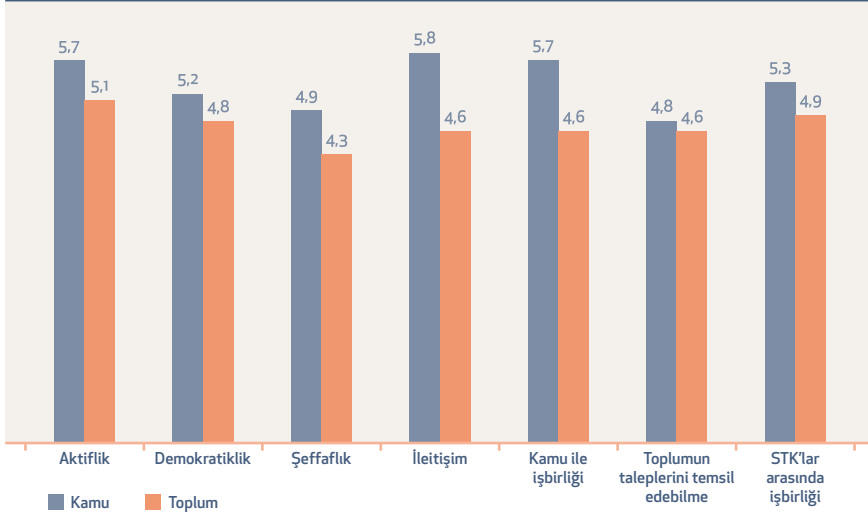
Önemli bir veri ise, itibar ile STK üyeliği arasındaki ilişkidir. Herhangi bir STK üyeliği bulunan kişiler genel olarak STK'ların itibarını üyeliği bulunmayanlara oranla daha yüksek puanlamaktadır (%6,8'e, %5,9). Bu durum, toplumun genelinde STK üyelik oranının az olduğu (%11,9) akılda tutularak değerlendirilmelidir.

Kamu yöneticilerine, toplumun STK itibarı hakkındaki düşüncelerini sordüğümüzda toplumun STK'ları yeterince tanımadığı (%16,8), güvenilir bulmadığı (%15,6) ve ideolojik bulduğu (%15,6) saptamaları öne çıkmaktadır. Daha açık bir ifade ile kamu yöneticilerine göre toplum bu sebeplerden STK'ları yeterince muteber saymamaktadır.

GRAFİK 21 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE TOPLUMUN GÖZÜNDE STK'LARIN İTİBAR PUANI NEDENLERİ (%)

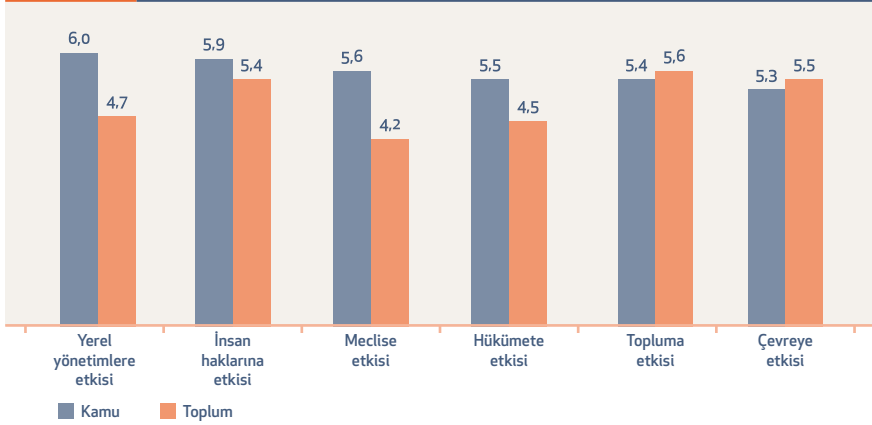

GRAFİK 22 KAMU YÖNETİCİLERİ VE TOPLUMA GÖRE STK'LARIN PERFORMANSI

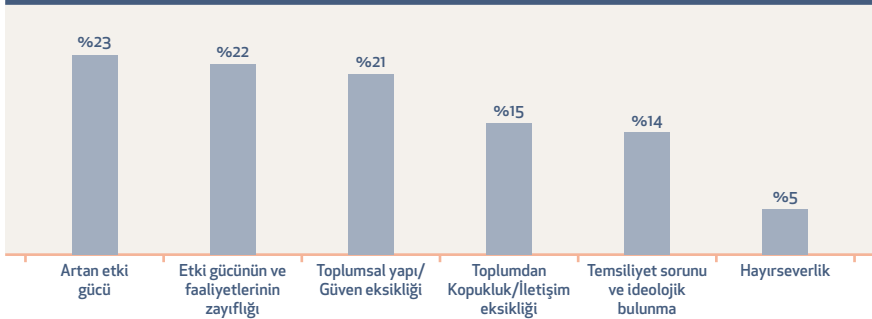

Kamu yöneticileri ve topluma STK'ların performansları sorulduğunda bu iki kesimin de çok olumlu yanıtlar verdikleri söylenemez. STK performansları farklı kriterler üzerinden değerlendirilmiş, hem kamu yöneticileri hem de toplum STK performanslarını vasat ya da vasatın altında puanlamışlardır. Öte yandan, bir karşılaştırma yapıldığında kamu yöneticilerinin notlarının toplumun notlarından daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Her iki kesimde de demokratiklik, şeffaflık ve STK'lar arasındaki işbirliği en zayıf bulunan özellikler arasındadır. Benzer şekilde, kamu yöneticileri ve toplum, STK'ların çeşitli konulardaki performanslarından da memnun değildir. Karşılaştırmalı olarak bakıldığında kamu yöneticilerinin, STK'ların yerel yönetimler, insan hakları ve meclis üzerindeki etkisini, toplumun ise STK'ların insan hakları, toplum ve çevre üzerindeki etkisini daha yüksek puanladığı görülmektedir. Kamuyu etkileme performansı olarak ifade edilebilecek faktöre toplumun geçer not vermediği, kamunun ise daha yüksek skor verdiği gözlemlenmektedir.

GRAFİK 23 KAMU YÖNETİCİLERİ VE TOPLUMA GÖRE STK'LARIN ETKİSİ

GRAFİK 24 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARA VERDİKLERİ TOPLUMA ETKİ NOTUNUN NEDENLERİ

Kamu yöneticilerinin STK'lara verdiği toplum üzerindeki etki notunu etkileyen etmenlere bakıldığında yukarıdaki tablo ile karşılaşıyoruz. Bu tablo niteliksel verilerle, yani kamu kuruluşu yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşmeler eşliğinde okunduğunda STK'ların artan etki gücünün ilk faktör olduğu görülecektir. Derinlemesine görüşmelerde STK'ların güçlerinin artışı ise şu göstergelerle ortaya konmuştur:

- memur sendikalarının hak ve menfaatlerin gelişmesinde önemli katkılarda bulunması;
- hükümetin icraatlarına karşı hızlı eleştiri mekanizmaları geliştirmesi;
- çok farklı alanlarda STK'ların kurulması;
- yerel STK'ların artması ve güçlenmesi;
- Türkiye'de demokratikleşmenin yaşanan sorunlara rağmen belirli bir olgunluğa gelmiş olması;
- sosyal medya yoluyla kamuoyunda daha güçlü şekilde seslerini duyurabilmeleri.

Kamu yöneticilerinin STK'ların topluma etkileri üzerine verdiği puanları etkileyen bir başka önemli unsur etki gücünün ve faaliyetlerin zayıflığıdır. Kamu yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşmelerde bu unsur şu noktalarla ilişkilendirilmiştir:

- STK'ların gündem oluşturabilme, toplumu bilgilendirebilme, etkileme ve sürüklenme kapasitelerinin zayıf olması;
- sosyal medya etkinliğinin zayıf olması;
- toplumun geneline hitap eden STK örgütlenmelerinin yokluğu;
- başarılı işler yapan STK'ların sayıca az olması;

Toplumsal yapı ve güven eksikliği ise üçüncü önemli faktördür. Derinlemesine görüşmelerde bu faktör şu şekilde gerekçelendirilmiştir.

- tüm toplumsal ve siyasal sorunların siyasetçilere havale edilmesi ve özellikle bireysel bağlantılardan faydalanmaya çalışma;
- kentleşmenin tam olarak tamamlanamaması;
- toplumun kolayca manipüle edilmesi;
- sesini duyurmaya çalışanların dışlanması;
- derneklere katılımın az olması;
- toplumun STK'lara az güven duyması.

STK'ların toplumdaki kopuk olması, kamu yöneticilerinin STK'lara verdiği topluma etki notunu belirleyen ayrı bir başlık olmuştur. Bu çerçevede telaffuz edilen noktalar ise şunlardır:

- STK'ların kapalı devre, dışa kapalı kuruluşlar olması;
- dışarıdakilerin STK'lardan ve etkinliklerinden haberdar olmamaları;
- yöneticilerin toplumun taleplerine gözlerini kapamaları;
- şeffaflık yoksunluğu ve topluma açık olmama;
- kendilerini anlatmada ve topluma ulaşmada sorun yaşamaları;
- geniş kitlelere mesaj ulaştırmada sorun yaşamaları.

Kamu yöneticilerinin STK topluma etki puanlaması ile ilgili belirlediği dördüncü faktör temsil sorunu ile ilgilidir. Kamu yöneticilerine göre STK'lar,

- kendi zümrelerini temsil etmekte; hep aynı kişilerle beş yıldızlı otellerde toplantılara yapmaktadır;

- temsil gücünü toplumdaki değil daha yapay kanallardan almaktadır;
- toplumun bütününe gitmemekte, dar bir kitleyi hedef almaktadır;
- toplumu tamamen temsil etmemektedir;
- toplumun tamamından ziyade azınlıklara yönelik faaliyetler yürütmektedir;
- değerler için yola çıkmakta ama ranta ve manipülasyona yenik düşmektedir;
- ve son olarak ideolojik davranmaktadır.

Özellikle bu noktada kamu yöneticilerinin STK'ların misyonları ile ilgili net bir algıya sahip olmadıklarını söylemek mümkündür. STK'lardan toplumun genelini temsil etmeyi bekleme, STK'ların temsiliyetinin ne düzeyde olacağı ve siyasi partilerden nasıl farklılaşacağı önemli tartışma konularıdır.

SEKİL 2 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARIN DEMOKRATİKLİĞİ

Yukarıda bahsi geçen demokratiklik meselesinin biraz daha açılması gerekmektedir. Kamu yöneticilerine STK'ların demokratiklik derecesi hakkındaki görüşleri sorulduğunda %40 oranla demokratik süreçlerin işletilmemesi eleştirisinin gelmesi son derece önemli bir veridir. Kamu yöneticilerinin önemli bir kısmına göre (%15,3) STK'lar, toplumun geneline hitap edememektedir. Diğer bir vurgu ise (%11,3) STK'larda kişisel çıkarların öne çıkmasıdır. Kamu yöneticilerinin bu eleştirileri aslında onların gözünde STK'ların bir temsil bunalımı ile karşı karşıya oldukları düşüncesini yansıtmaktadır. Kamu yöneticilerine göre STK'lar bir yandan içsel demokratik işleyişin gereklerini yerine getirememekte, diğer yandan da bu noktaya ilişkili olarak, gerçekte hitap ettikleri toplumsal kesimle bağ kuramamaktadır. Temsil bunalımı ile ilgili bu vurgu mevcut araştırmanın en önemli bulgularından birini de teşkil etmektedir. Aşağıdaki tablolarda da görüleceği üzere STK'ların kişisel çıkar ve çekişmelerin alanları haline gelmesi, STK içerisinde çoğulculuğa ve farklı görüşlere tahammül edilmemesi, STK'ların görev alanlarının dışındaki konularla uğraşması gibi eleştiriler bahsi geçen temsil bunalımının kamu yöneticileri gözünden temel dinamiklerini oluşturmaktadır.

Farklı görüşleri dikkate almıyorlar

"STK'ların bir yerlere sıçramanın bir ayağı olarak görüldüğüne inanıyorum. Amaçtan ziyade, kendi asıl hedeflerine ulaştıran bir mekanizmanın içinde bulunmayı düşündüklerini düşünüyorum. Odalar gibi yapılanmalara bu nedenle güvenim az."

Amacından sapma

"STK görev alanına giren konuların dışında her şeyle ilgileniyor, kendi görev alanıyla ilgilenmiyor. Bu tip sıkıntılar var. Artık belli bir siyasi partinin, belli bir görüşün arka bahçesi haline geldi. Onu takip eden, onu empoze etmeye çalışıyor. O açıdan saygınlığı yeterli kadar değil."

"Mesela kişiye ait STK'lar var, kurumsal değil. Kişinin mülkiyetinde STK olmaz. Bir kısmı böyle. Bir kısmı belli bir fikir etrafında, sadece belli bir fikir için kurulmuş STK'lar var. Yani yine toplum alanı yok. Ben istiyorum ki, kurulan STK'lar toplumu biraz kapsayabilmeli. Toplumun tüm görüşlerini dikkate alabilmeli. STK'yım diyor, sizi üye etmiyor. Yani belli bir düşüncenin sahibi olmayanlar o STK'ya üye olamıyorlar."

Kişisel çekişmeler, çıkarlar, kariyerizm eleştiriliyor.

"Tüzüğünde yazmayan bir konuda bir yayın yapmıştır bir STK, ben ondan çok rahatsız olmuştum. Sen çevre derneğisin ne işin var onunla..."

"STK'ları yöneten insanların demokratik yollar ile yöneticiliği bırakmak istemedikleri kanısı taşıyorum. Gerçekte hitap ettikleri, veya güya üzerine inşa edildikleri toplumsal kesimden kopuklar"

"Kendi yapılanmalarının da demokratik olmadığı aşikar. Birlikte çalışma kültürünün olmaması, sabrın, hoşgörünün olmaması, insanların uzlaşabildikleri bir noktaya doğru o yapının sevk ve idare edilememesi."

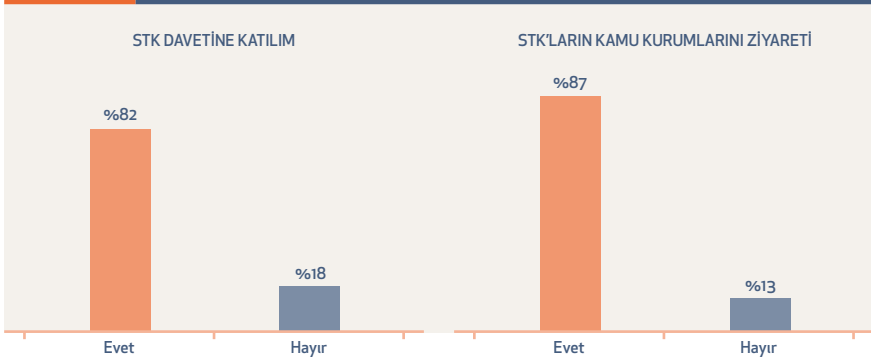
GRAFİK 25 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARIN GELECEĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ (%)

Daha etkili bir STK dünyası olacak	%41,0
Demokratikleşmeyle STK'ların alanı genişleyecek	%31,4
Daha kurumsallaşmış bir STK dünyası olacak	%7,6
Kötü olanlar ayıklanacak	%4,8
İşbirliklilikleri artacak	%3,8
Daha kötü bir durumda olacaklar	%2,9
Daha demokratik olacaklar	%1,9
Daha görünür olacaklar	%1,9
Saygınlıkları artacak	%1,9
Aynen devam ederler	%1,0
Kamunun yükünü hafifletecekler	%1,0
Gönüllülük daha ön plana geçecek	%1,0

Bütün bu olumsuzluklara karşın kamu yöneticilerinin STK'ların geleceğinden umutlu olduğunu söylemek mümkündür. Kamu yöneticilerinin %41'i daha etkili bir STK dünyasının gerçekleşeceğinden umutluyken %31'i ise demokratikleşme ile birlikte STK'ların alanının genişleyeceğini belirtmektedir. %7,6 oranında kamu yöneticisi daha kurumsallaşmış bir STK dünyası öngörürken, %4,8 kötü örneklerin ayıklanacağını beklemektedir.

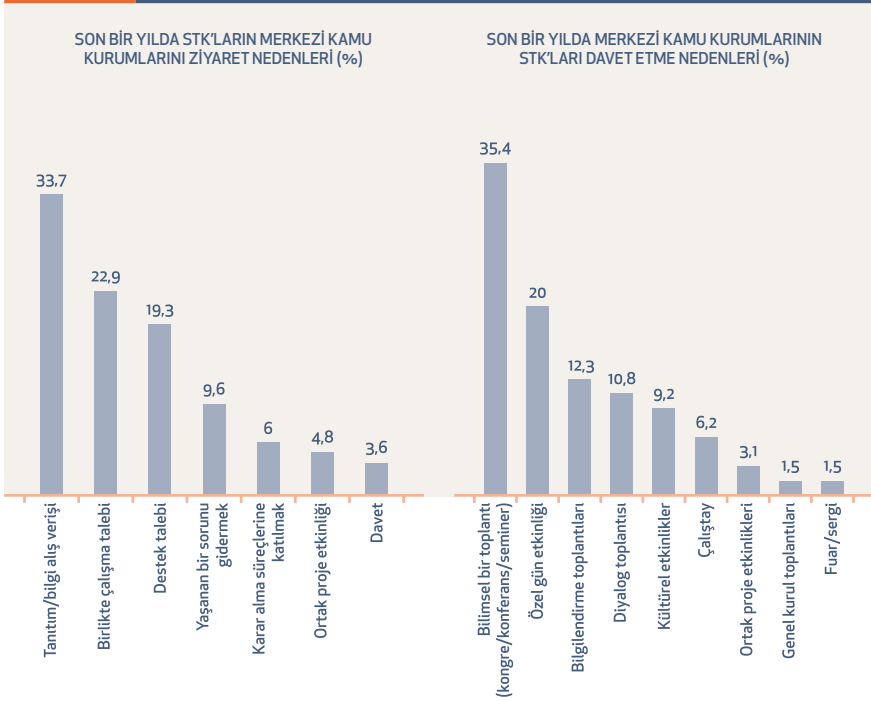
**KAMU-STK TEMASLARI:
İŞLEYİŞ VE SORUNLAR**

GRAFİK 26 KAMU-STK "KOMŞULUK" İLİŞKİLERİ

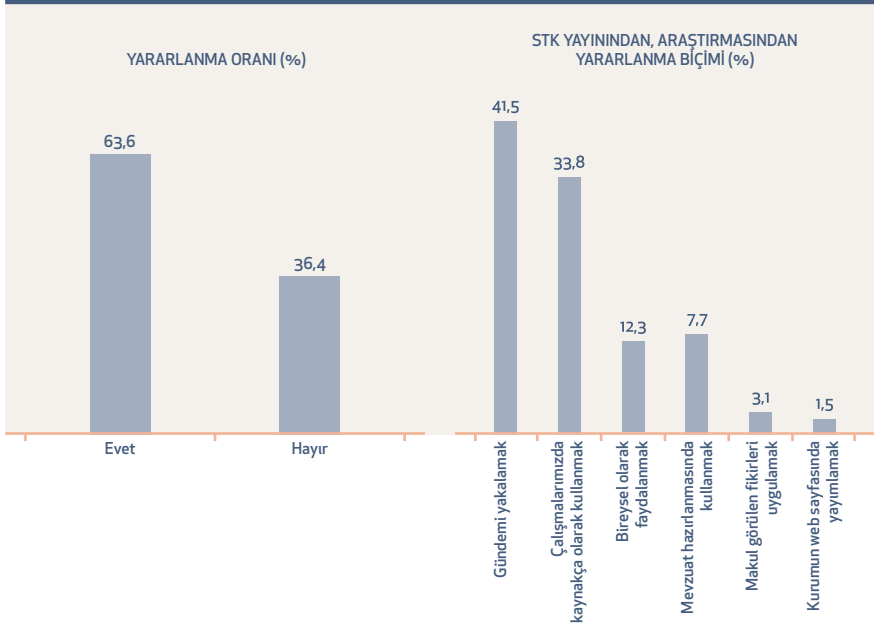
Kamu yöneticileri ile STK'lar arasındaki ilişkilere bakıldığında karşılıklı ziyaretlerin öne çıktığı "komşuluk" ilişkilerinin yoğunluğu göze çarpar. Kamu yöneticilerinin %82'si en az bir STK davetine katıldığını ifade ederken, STK'ların %87'sinin de bir kamu kuruluşunu ziyaret ettiği görülmektedir.

GRAFİK 27 STK-KAMU ZİYARET/DAVET NEDENLERİ

Karşılıklı ziyaretlerin amacı sorulduğunda ise kamu yöneticileri, STK'ların düzenlediği bilimsel toplantılara (%35,4), özel gün etkinliklerine (%20), bilgilendirme toplantılarına (%12,3) ve kültürel etkinliklere (%9,2) katıldıklarını ifade etmektedir. STK'ların ise kamu kuruluşlarını tanıtım/bilgi alışverişi (%33,7), birlikte çalışma talebi (%22,9) ve destek talebi (%19,3) ile ziyaret ettikleri görülmektedir. Burada ilk bakışta ziyaret gerekçeleri asimetrik bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Kamu kuruluşlarının ziyaretleri ile kıyaslandığında STK'ların ziyaretlerinin daha işbirliği ve birlikte çalışmaya dönük bir nitelik arz ettiği görülmektedir. Bir başka deyişle, bu tabloda STK'lar ilişkide talep eden ve destek isteyen konumdayken kamu kuruluşları kabul eden ve onay veren mercii olarak görünmektedir.

GRAFİK 28 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK YAYINLARINDAN YARARLANMA ORAN VE BİÇİMLERİ

Kamu yöneticilerinin yaklaşık üçte ikisinin STK yayınlarından yararlandıkları, yararlananların da asıl amaçlarının gündemi yakalamak, kaynakça olarak kullanmak ve bireysel olarak faydalanmak olduğu görülmektedir.

SEKİL 3 STK'LARLA TEMAS ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Artan diyalog ve deneyim paylaşımı

"Geçen bir toplantı yaptık kanun değişikliği ile ilgili, görüş almak için davet ettik. Ben bir sürü insanın toplaşıp geleceğini, yiye içip dağılamacağımızı, sonra biz dendi bildiğimizi yazacağımızı düşündüm ama çok mahçup oldum. 2 gün önceden raporlar geldi, kayıtlar yapıldı. 2 kişi demiştik, 2 kişi geldiler akşama kadar harıl harıl çalıştık, raporumuzu hazırlayıp bakana sunduk. 700 STK davet ettik, 250 STK katıldı. Çok memnun oldum, hem de mahçup oldum."

Hizmet alınan, proje yapılan, kamuya fayda üreten STK'ların artışı

AB ve AK Parti kaynaklı iyimserlik

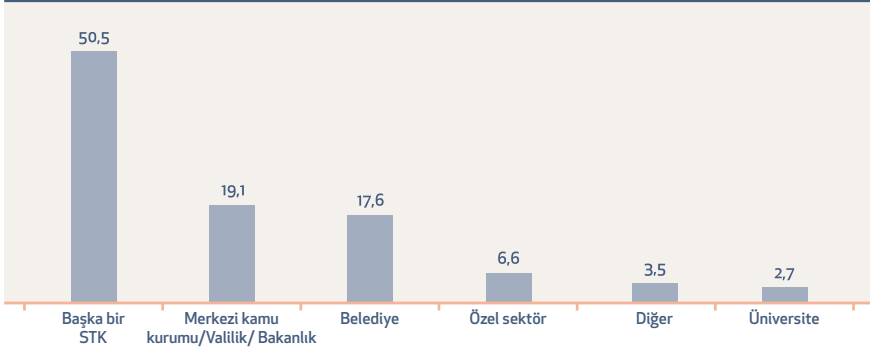
"SON 10 YILDA ciddi manada mesafeler katedildi. Daha önce daha mesafeli duran kamu, onları dikkate almaya başladı, görüşüne önem vermeye başladı. On yıl önce 10 üzerinden 2 verirdim, şimdi 6 veririm."

STK'larla girişilen temaslar iyimserliği ve diyalogu güçlendirip gelecek için beklentileri ve iyimserliği artırsa da bu durum süreklilik sahibi, katılımcılık içeren ortak çalışmalara dönüşmemektedir. 2011 yılı içerisinde STK'ların sadece %16,1'i herhangi bir politika oluşturma sürecine dahil olmuşlardır.

GRAFİK 29 STK'LARIN 2011 YILI İÇİNDE HERHANGİ BİR POLİTİKA OLUŞUM SÜRECİNE DAHİL OLMA DURUMLARI (%)

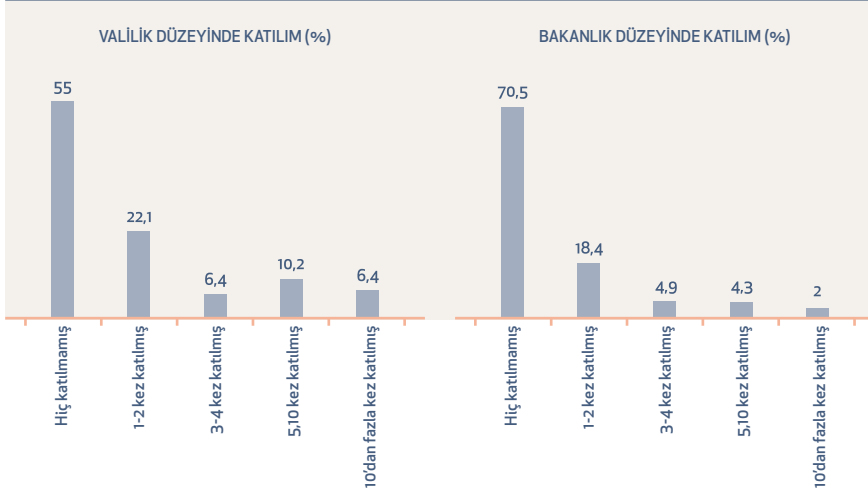

GRAFİK 30 STK'LARIN SON 1 YIL İÇİNDE (2011) ORTAK ETKİNLİK YAPTIĞI KURULUŞLAR (%)

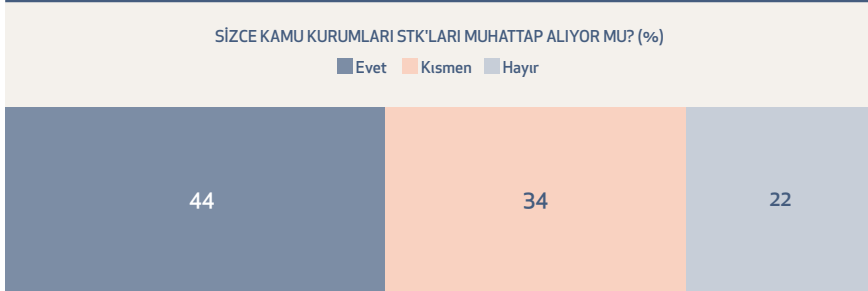
Ortak etkinlik yapılan kuruluşlara bakıldığında ise kamu kuruluşları (%19,1) ve yerel yönetimlerin (%17,6) azlığı dikkat çekmektedir.

GRAFİK 31 STK'LARIN 2011 YILI İÇİN VALİLİK VE BAKANLIK DÜZEYİNDE TOPLANTILARA KATILIM SIKLIĞI

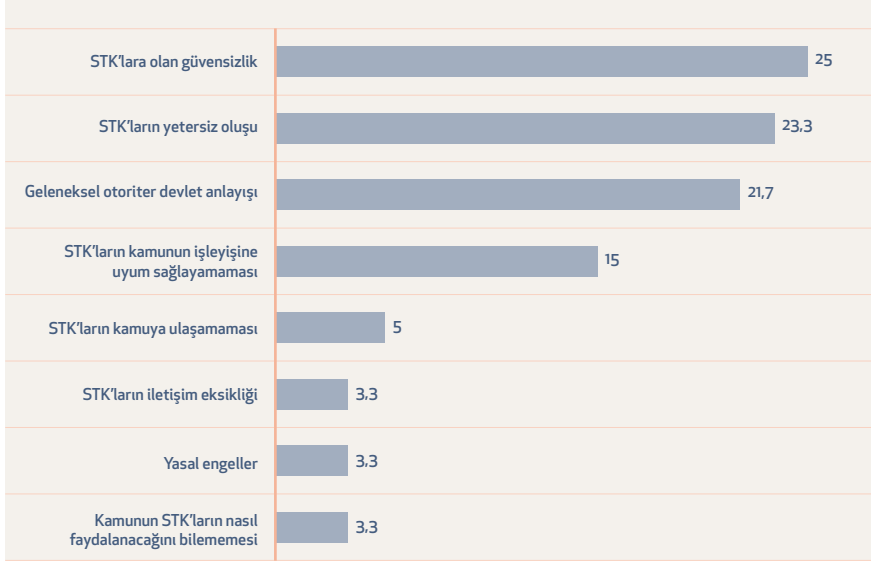

STK'ların valilik ve bakanlık düzeyinde katıldıkları toplantıların oranı da dikkat çekecek derecede azdır. STK'ların %55'i valilik, %70,5'i de bakanlık düzeyinde hiçbir toplantıya katılmamıştır. Geriye kalan kesimin önemli bir oranı ise iki düzey için de sadece 1-2 toplantıdır.

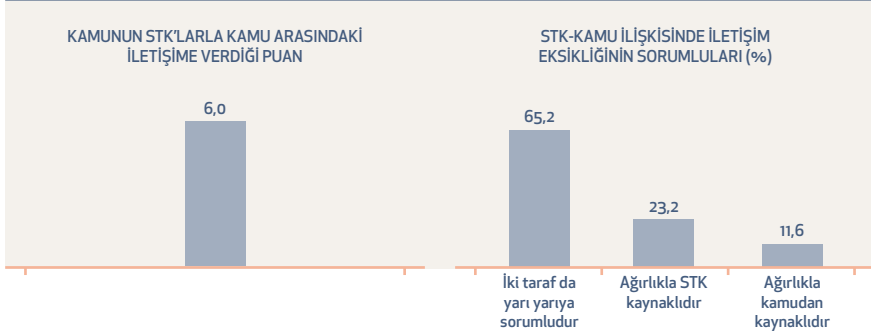
GRAFİK 32 KAMU KURUMLARININ STK'LARI MUHATAP KABUL ETME DURUMU

Kamu yöneticilerine, kamu kurumlarının STK'ları muhatap alıp almadığı sorulduğunda yöneticilerin %44'ü evet derken, %34 kısmen ve %22'si ise hayır cevabını vermiştir. Bu cevaptan ve önceki verilerden hareketle, kamunun STK'larla temas konusunda açık ama STK'ları muhatap olarak kabul etmede yetersiz olduğu sonucuna varılabilir.

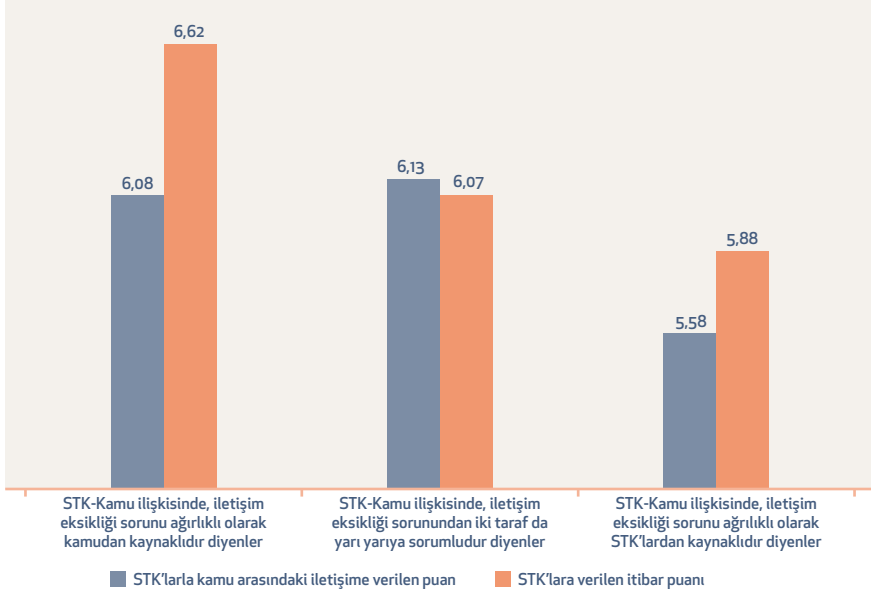
GRAFİK 33 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARI**MUHATAP KABUL ETMEME NEDENLERİ (%)**

Kamu kuruluşu yöneticilerine STK'ları muhatap alma konusundaki isteksizliklerinin nedeni sorulduğunda STK'lara duyulan güvensizlik (%25), STK'ların yetersiz oluşu (%23,3) ve otoriter devlet anlayışı (%21,7) sıralanan ilk üç gerekçedir.

GRAFİK 34 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK-KAMU**İLETİŞİMİ VE SORUMLULAR**

Kamu kuruluşu yöneticileri kamu-STK iletişimini orta düzeyde bulmakta ve iletişim aksaklıkları konusunda da iki tarafa da ortak sorumluluk atfetmektedir (%65,2).

GRAFİK 35 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK İTİBAR PUANI VE İLETİŞİM PUANI

İletişim eksikliğinde kamunun sorunlarına eleştirel bir gözle bakan kamu yöneticileri, STK'ların itibarını daha fazla görmekte ve STK'lara karşı daha az şüpheli bir tavır takınmaktadır.

TABLO 12 STK ARAŞTIRMALARINDAN FAYDALANMA DURUMU VE PUANLAMA İLİŞKİSİ

STK'LARLA KAMU ARASINDAKİ İLETİŞİME VERİLEN PUAN	STK YAYININDAN ARAŞTIRMASINDAN FAYDALANMA		KAMU ETKİNLİĞİNE STK DAVET ETME		STK'LARIN ETKİNLİKLERİNE DAVET EDİLME	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
STK'LARA VERİLEN İTİBAR PUANI	6,22	5,76	6,18	5,19	6,16	5,46
	6,17	6,00	6,15	5,69	6,12	5,71

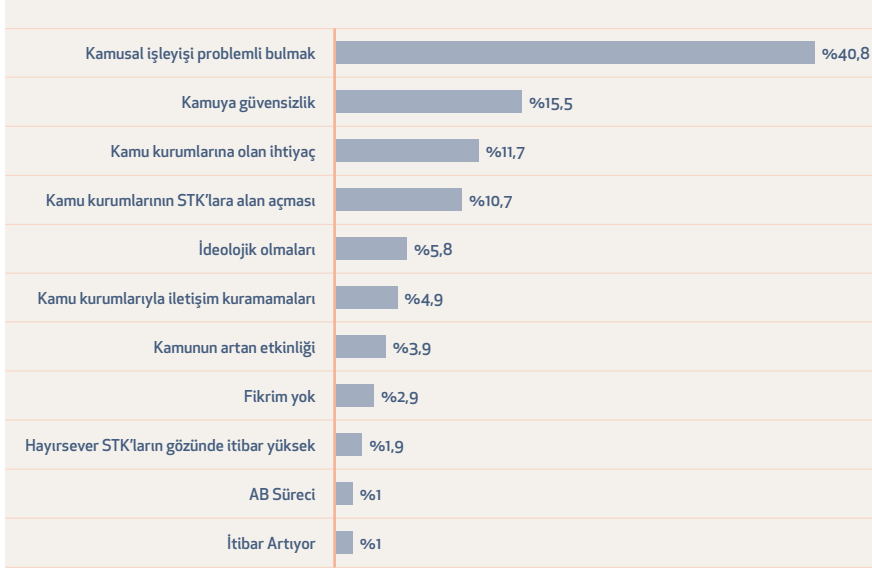
STK araştırmalarından faydalanan, kamu etkinliğine STK'ları davet eden ve STK'ların etkinliklerine katılan kamu yöneticisi profili, hem STK'larla kamu arasındaki iletişimi, hem de STK'lara verilen itibar puanlarını yüksek tutmaktadır. Bu açıdan iletişim ve işbirliğine en açık profil olarak düşünülebilir.

ŞEKİL 4 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE İŞBİRLİĞİ ÖNÜNDEKİ ENGELLER (KAMU VE SİVİL TOPLUM)

Kamu yöneticilerinin gözünden bakıldığında kamu-STK iletişimindeki zorlukların iki taraftan da kaynaklanan nedenleri vardır. Kamu yöneticilerine göre STK'ların önde gelen sorunu güvensizlik ve kapasite zayıflığıyken; kamunun önde gelen sorunları bürokratik süreçler ve mevzuattır.

GRAFİK 36 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARIN KAMUYA DÖNÜK İTİBAR PUANLARI NEDENİ

Yine kamu yöneticilerinin gözünden bakıldığında STK'ların kamuya yönelik olumsuz algısının temel sebeplerinin kamusal işleyişte gördükleri aksaklıklar (%40,8) ve kamuya duyulan güvensizlik (%15,5) olduğu görülmektedir.

TABLO 13 TOPLUM VE STK'LARIN KAMU KURUMLARINA DUYDUĞU GÜVEN (10 ÜZERİNDEN PUANLAMA)

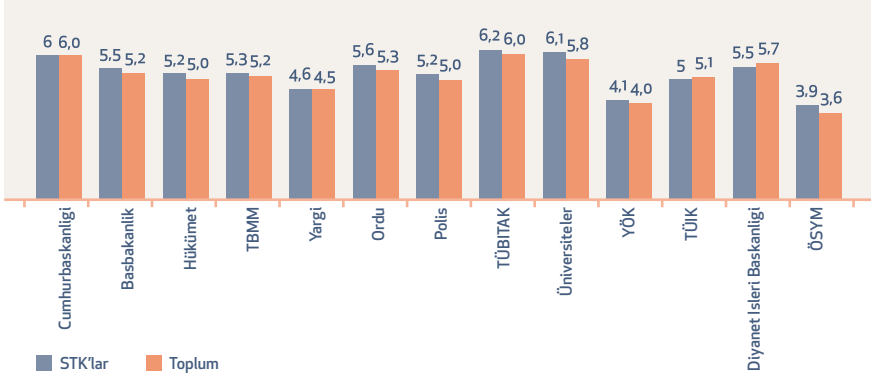
KURUMLAR	ORTALAMA
TÜBİTAK	7,7
DİYANET İŞLERİ	7,6
ORDU	7,2
VAKIFLAR	6,8
ÖZEL SEKTÖR	6,7
ÜNİVERSİTELER	6,6
YÖK	6,5
UNDP	6,4
ODALAR VE BİRLİKLER	6,2
DERNEKLER	5,8
SOSYAL MEDYA	5,8
AVRUPA BİRLİĞİ	5,7
MEDYA	5,5
SENDİKALAR	5,5
KOOPERATİFLER	5,3

Kamu kurumlarının alışık olmadığı bir şey birlikte çalışmak. Genel bir şey bu, **kendi kabuğunda yürüme**.

Kamu kurumları diğer kamu kurumlarıyla da çalışmaya alışkın değil, üniversitelerle çalışmaya da açık değil, STK'larla da çalışmaya alışkın değil.

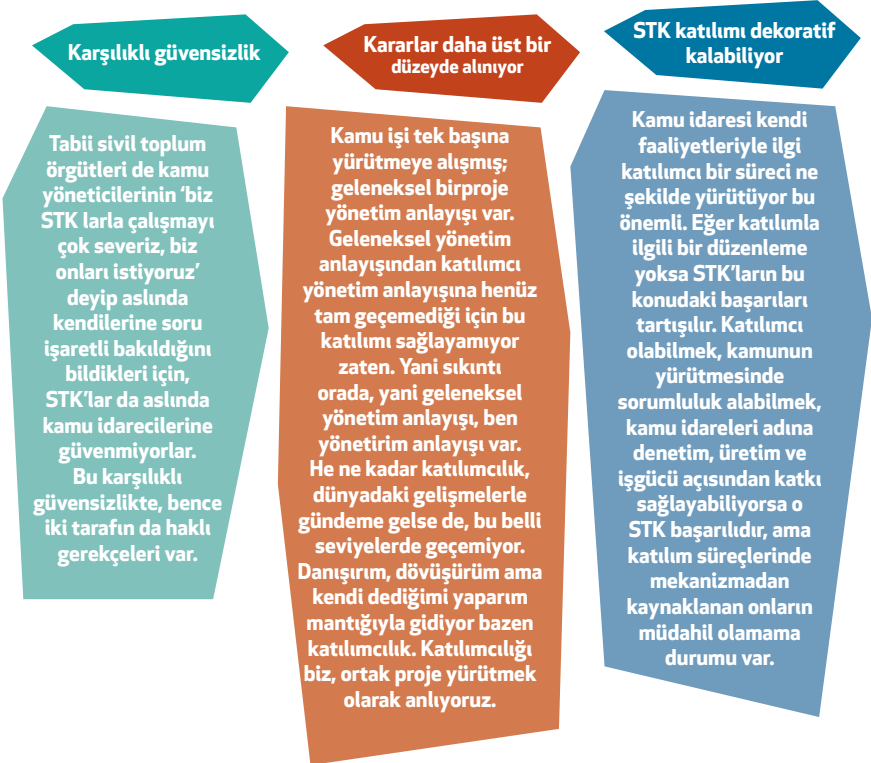
Mesela, biz uluslararası denetleme kuruluşlarına kendi yapımızı açıyoruz ama kendi sivil toplum örgütlerimize aynı derecede açmıyoruz. Bir güvensizlik var. **Kamunun genel anlamda sivil toplum örgütlerine aşırı bir güvensizliği var.**

GRAFİK 37 TOPLUM VE STK'LARIN KAMU KURULUŞLARI İTİBAR PUANLAMALARI (10 ÜZERİNDEN PUANLAMA)

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri toplum ve STK'ların kamu kuruluşları itibar puanlamaları arasındaki paralelliktir. Buradan hareketle, STK'ların kamu kuruluşlarına yönelik itibar puanları söz konusu olduğunda toplumdaki genel eğilimlerle STK arasında bir örtüşmeden bahsedilebilir.

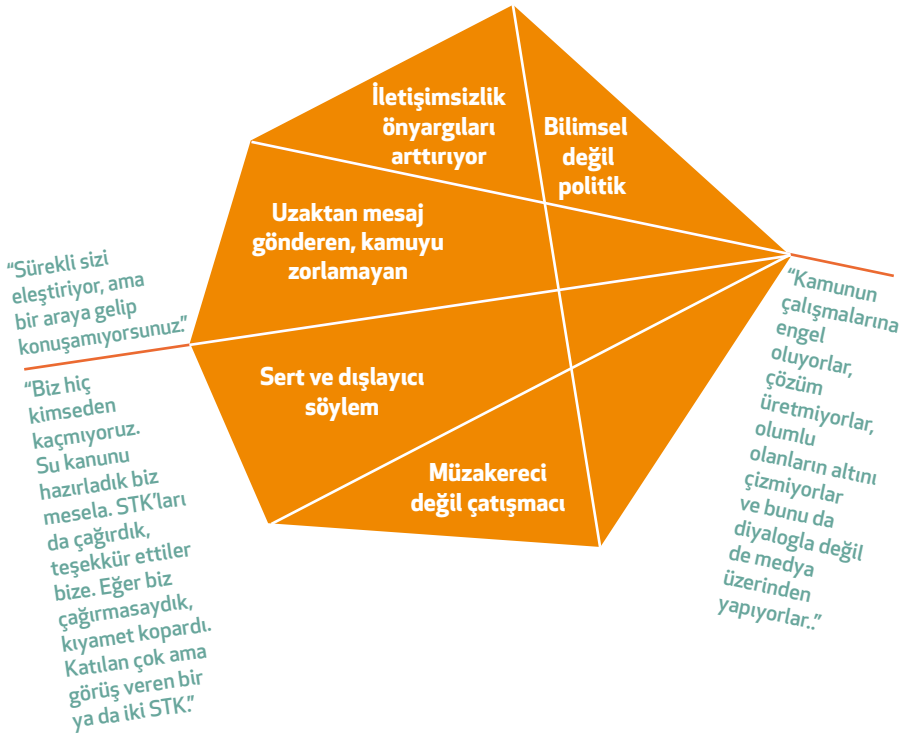
SEKİL 5 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE İŞBİRLİĞİ ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Kamu ve STK'lar arasındaki karşılıklı güvensizlik ise katılımın dekoratif ve yüzeysel bir düzeyde kalmasına yol açmaktadır. Bir katılımcı bu karşılıklı güvensizlik için her iki tarafın da haklı gerekçeleri olduğunu söylerken, bir başka katılımcı kamu kuruluşlarının işleri tek başına üstlenmeye alışmış olduğunu ve geleneksel yönetim anlayışından katılımcı yönetim anlayışına geçilemediğini belirtmiştir.

Bununla birlikte kamu yöneticilerinin STK'larla temastan faydalandığı ve STK'lara verdiği itibar notlarının yükselme eğiliminde olduğunu da görmekteyiz. Kamu ile STK'lar arasındaki ilişkinin inişli çıkışlı, kaotik ve güvene dayanamayan doğası, katılımın dekoratif düzeyde kalmasındaki önemli etkenlerdendir.

SEKİL 6 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK PERFORMANSI

Güvensizlik ve mesafe meselesine kamu yöneticileri penceresinden bakıldığında STK'lar sert ve çatışmacı bir söyleme; müzakereci olmaktan uzak çatışmacı bir tavıra ve bilimsel olmayan politik bir duruşa sahiptir. STK'larla yeterince iletişim kurulamamasının karşılıklı önyargıları artırdığı vurgulanmakla beraber, STK'ların çözüm önermektense eleştirmeyi tercih ettikleri de kaydedilmektedir.

TABLO 14 STK YÖNETİCİLERİNE GÖRE SORUNLAR VE KAVRAMLARIN MERKEZİYET DEĞERİ

KAVRAMLAR	MERKEZİYET DEĞERİ
İLETİŞİMSİZLİK / KOPUKLUK	63
EKONOMİK SIKINTILAR	57
ŞEFFAF OLMAMAK	51
KİŞİSEL ÇIKAR SAĞLAMAK	41
PASİFLİK	34
KURUMSALLAŞMA EKSİKLİĞİ	34
STK'LAR ARASI İŞBİRLİĞİ YOKLUĞU / REKABET	33
HEDEFSİZLİK / VİZYONSUZLUK	31
YÖNETİCİ ZAAFLARI	30
TOPLUMSAL FAYDA SAĞLAMALARI	28
KURUM İÇİ DEMOKRASİ EKSİKLİĞİ	27
GÜVEN VERMEMEK	27
AMAÇ DIŞI FAALİYETLER	25
NİTELİKLİ KADRO EKSİKLİĞİ	25
TOPLUMUN DUYARSIZLIĞI / YETERSİZLİĞİ	25
KATILIM EKSİKLİĞİ	23
BAĞIMSIZ OLMAMAK	23
SOMUT ÇIKTILAR / SONUÇLAR ÜRETEMEMEK	23
ETKİLİ İLETİŞİM	22
İSTİKRARSIZLIK	22

Kamu yöneticilerinin STK'lara yönelttiği eleştirilerin bazıları STK'lar tarafından da paylaşılmaktadır. STK yöneticilerine Türkiye'de STK'ların önde gelen sorunları sorulduğunda, toplum ve kamu kuruluşları ile iletişimlerinin kopuk olması, ekonomik sıkıntılar, şeffaflık yoksunluğu ve kişisel çıkar alet olma gibi noktalar vurgulanmaktadır.

SEKİL 7 KAMU- STK İLETİŞİMİNDE KAMUNUN ÖZELEŞTİRİSİ

"... yani bugün benim sizi kabul etmem, sizinle bu mülakatı yapmam benim için büyük bir fedakarlıktır."

Kamunun iş planında olmamak

Kamunun iş planına dahil olmak

"Kamu hangi işleri STK ile beraber yapacağını ve hangi STK ile birlikte yapacağını bilmiyor."

Kamu yöneticilerine göre kamu-STK ilişkisinde yaşanan sıkıntıların tek kaynağı sivil toplum değildir. Kamunun da iş planında ve vizyonunda STK'larla işbirliğinin olmaması; ağır iş yükü ve yoğunluğu içerisinde STK'larla görüşmeye bile vakit ayrılamaması ve bürokratik zorluklar en önde gelen sorunlar olarak sıralanmaktadır.

SEKİL 8 KAMU- STK İLETİŞİMİNDE KAMUNUN ÖZELEŞTİRİSİ

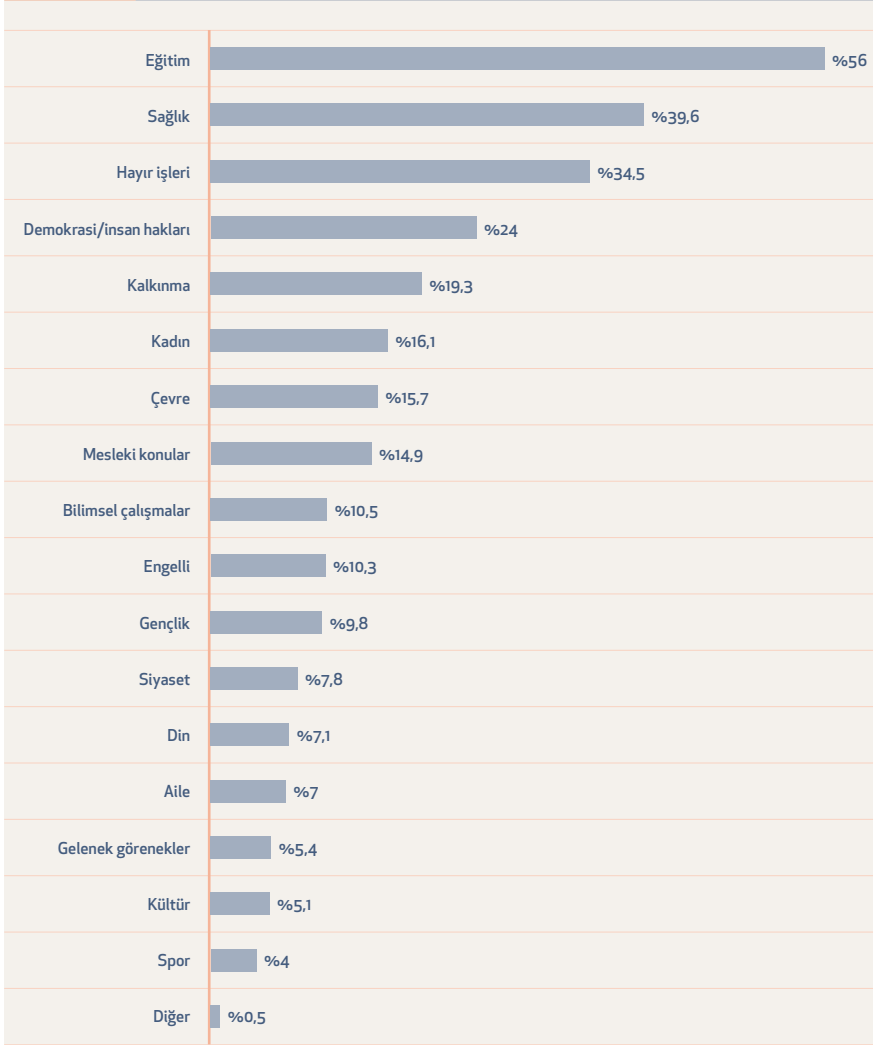

GRAFİK 38 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARLA İLGİLİ MEVZUAT

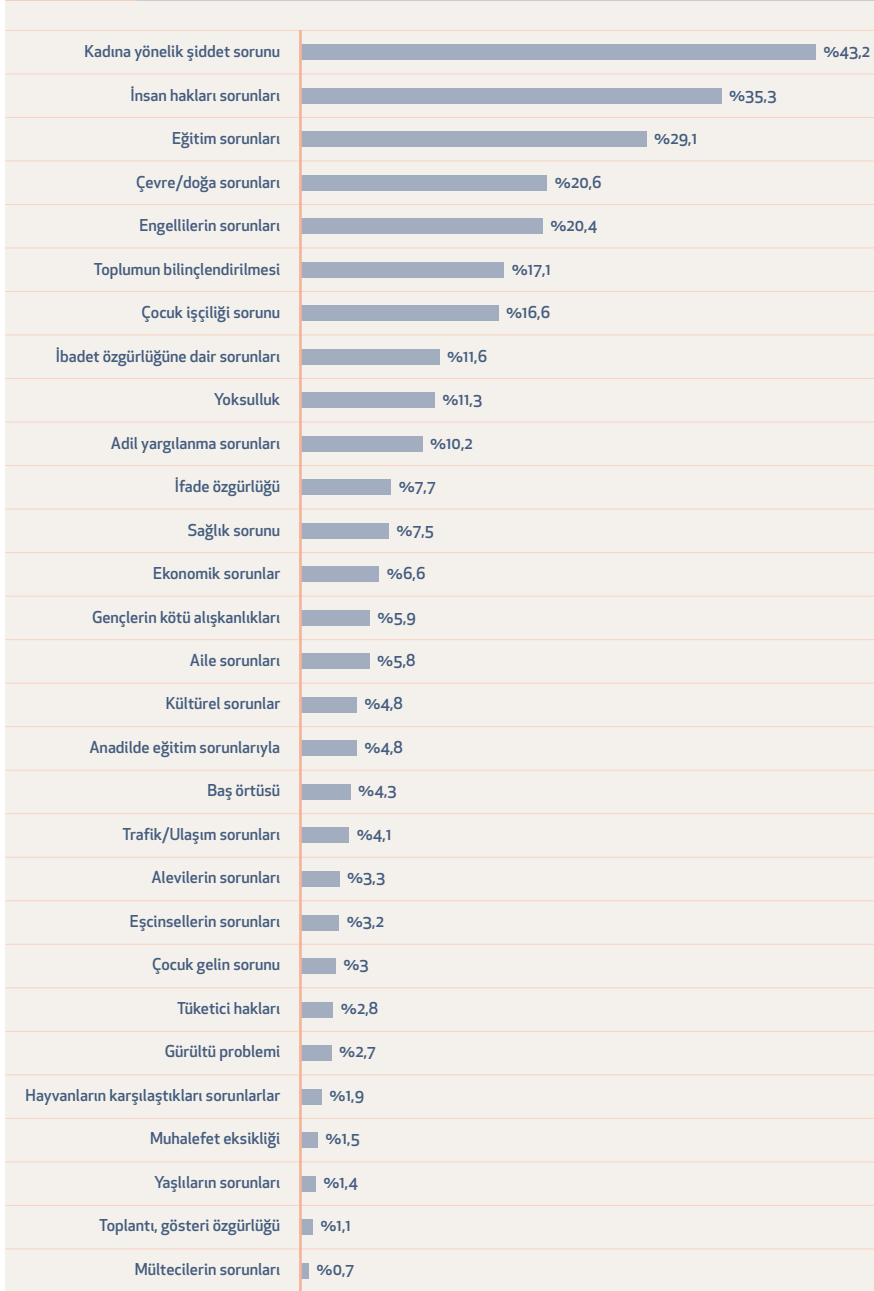
Kamu yöneticilerinin neredeyse yarısının (%45,9) STK'larla ilgili mevzuatın yetersiz olduğunu ifade ettiği; %12,8'lik kesimin ise ilgili mevzuattan habersiz olduğu görülmektedir. Mevzuat sıkıntıları, yukarıda bahsi geçen kamu ile ilgili diğer sorunlarla birlikte değerlendirildiğinde bizleri işbirliği ve iletişimin var olduğu ama nasıl yapılacağı bilinmediği bir tabloyla baş başa bırakmaktadır. Vurgulanan bir başka nokta ise anayasada ileri hükümlerin bulunmasına karşın yasalar ve yönetmelikler düzeyinde adımların atılmamasıdır.

**STK'LARDAN BEKLENTİLER
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

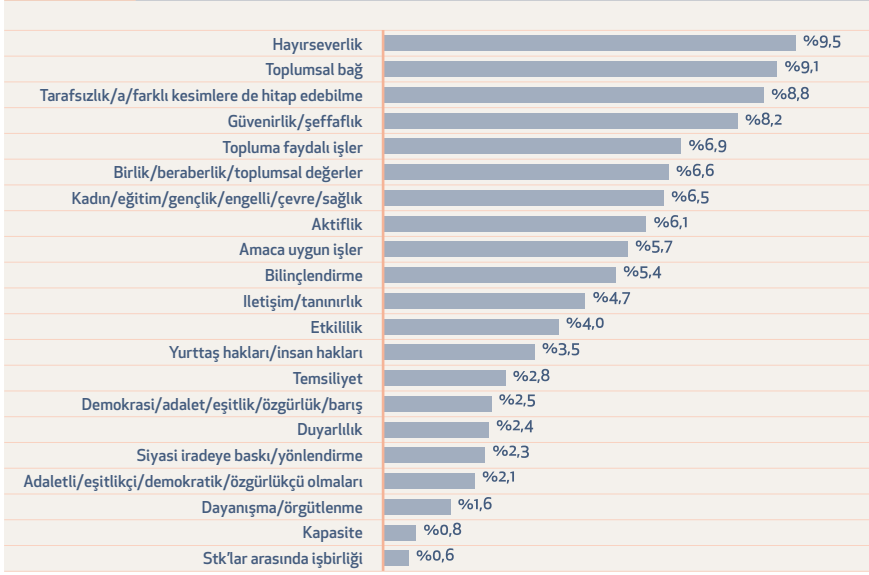
GRAFİK 39 TOPLUMUN STK'LARDAN BEKLENTİLERİ

Toplumun STK'lardan beklentileri sorulduğunda tematik olarak en çok eğitim, sağlık, hayır işleri ve demokrasi/insan hakları konularında faaliyet beklendiği sonucu çıkmaktadır. Buradan ağırlıklı olarak sivil toplumun yardımseverlik ve hayırseverlik işlevlerinin kabul gördüğü sonucuna varmak mümkündür. Sivil toplum kuruluşları hala devletin ve resmi sosyal yardım mekanizmalarının uzanamadığı alanlarda aktif bir şekilde faaliyet gösterecek kuruluşlar olarak ele alınmaktadır.

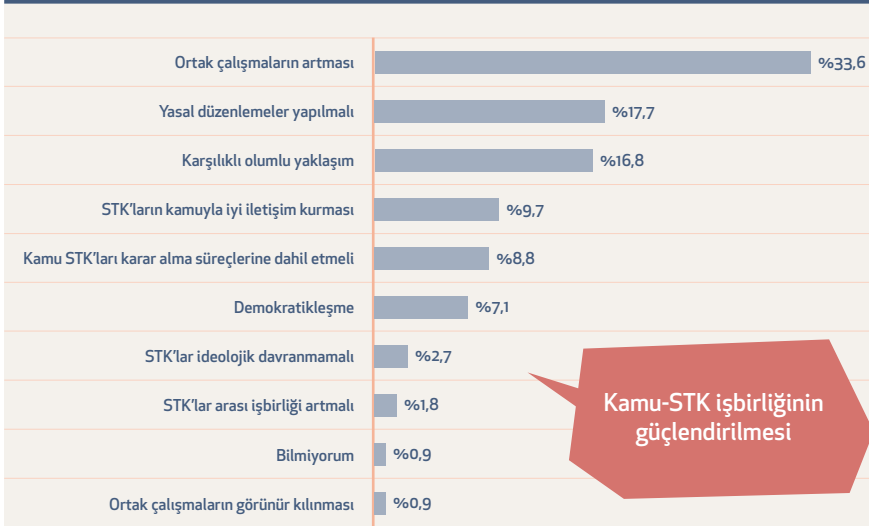
GRAFİK 40 TOPLUM STK'LARDAN ÇÖZÜM BEKLENTİSİ

Toplumun STK'lardan çözüm beklediği sorunlar sorulduğunda ise en çok kadına yönelik şiddet, insan hakları, eğitim ve çevre sorunlarının öne çıktığı görülmektedir.

GRAFİK 41 TOPLUMUN STK'LARDAN BEKLENTİLERİ

Topluma STK'lardan beklentileri sorulduğunda toplumla temasın öne çıktığı görülmektedir. Hayırseverlik beklentisi, toplumla bağ kurulması ve tarafsızlık farklı kesimlere hitap edebilme vurgulanan ilk üç noktadır. İlginç bir şekilde kamu yöneticilerinin STK'lardan beklentileri ile toplumun STK'lardan beklentileri arasında bir paralellik görmek mümkündür. İki kesim de STK'lardan içe kapalı, toplumla temas etmeyen bir yapılandıktan uzaklaşmalarını beklemektedir.

GRAFİK 42 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE İŞBİRLİĞİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ İÇİN GEREKENLER

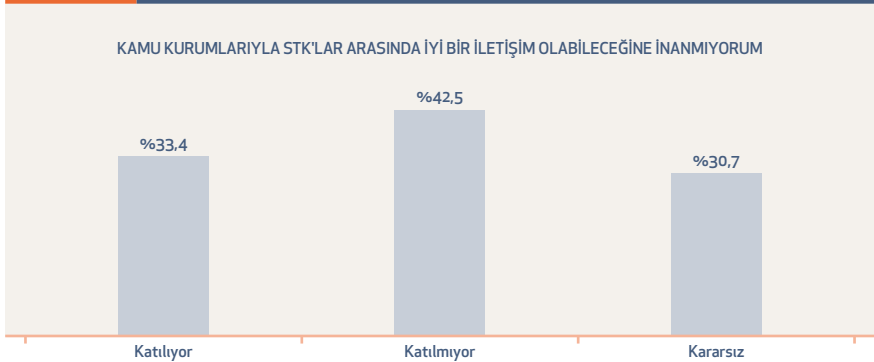
Kamu yöneticilerine göre kamu-STK işbirliğini güçlendirmek için ortak çalışma alanlarının artırılması (%33,6), atılması gereken ilk adımdır. Bununla birlikte ilgili yasal düzenlemelerin yapılması ve karşılıklı olumlu bir yaklaşımın benimsenmesi de yapılması gerekenler arasındadır. Bu sorulara verilen cevaplardan ne yapılması gerektiğine dair vurguların beklenti ve temenni düzeyinde kaldığı görülmektedir. Bir başka deyişle henüz, ne yapılması gerektiğine dair net, sınırları belli bir perspektif geliştirilememiştir.

GRAFİK 43 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARDAN BEKLENTİLERİ

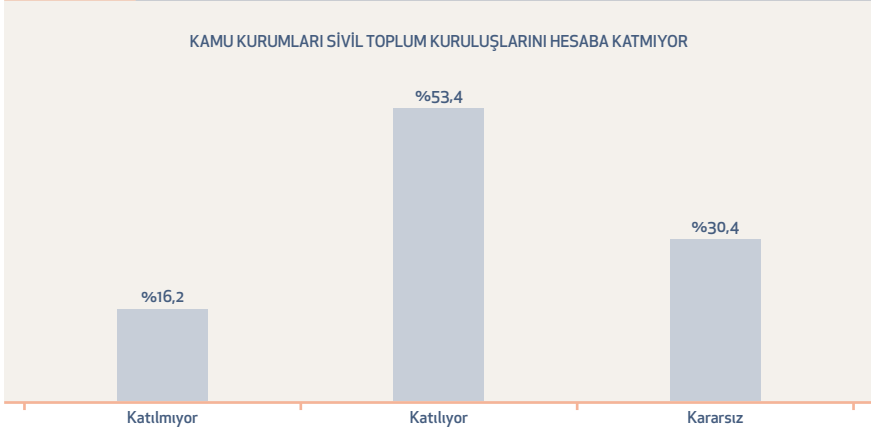
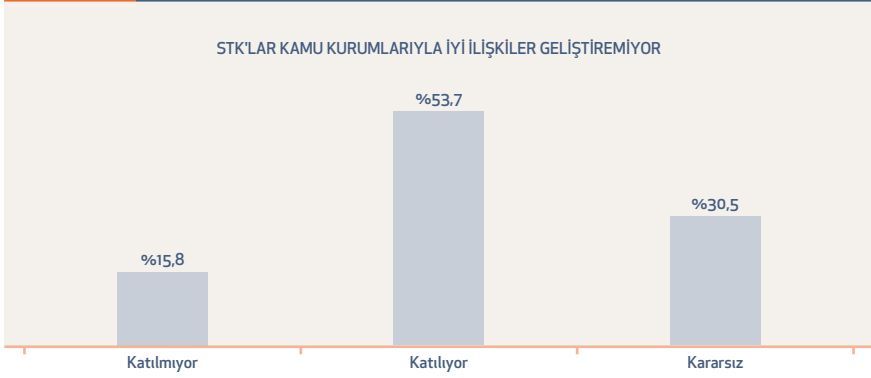
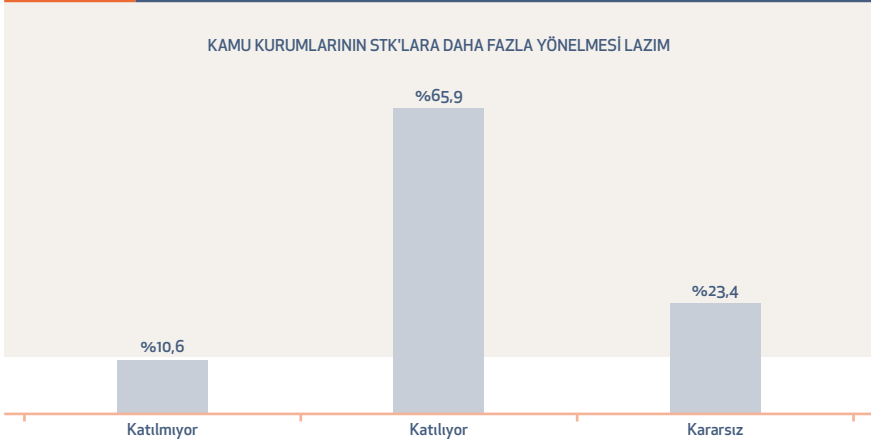

Kamu yöneticilerinin STK'lardan beklentileri sorulduğunda kamuya destek olmaları; ideolojik olmamaları ve aktif olmaları vurguları öne çıkarmaktadır.

GRAFİK 44 TOPLUMA GÖRE KAMU-STK İLİŞKİSİ

Toplumun kamu kuruluşları ile STK'lar arasındaki etkileşimin iyileşeceğine dair inancı sorulduğunda %33,4'lük bir dilimin olumsuz bir cevap verdiği, %42,5'lik bir kesimin ise konuya olumlu yaklaştığı görülmektedir.

GRAFİK 45 TOPLUMA GÖRE KAMU-STK İLİŞKİSİ**GRAFİK 46 TOPLUMA GÖRE STK-KAMU İLİŞKİSİ****GRAFİK 47 TOPLUMA GÖRE KAMUNUN YAPMASI GEREKENLER**

Toplum, kamu kuruluşlarının STK'ları hesaba katmadığını (%53,4), STK'ların kamu kuruluşlarıyla iyi ilişkiler geliştiremediğini (%53,7) ve kamu kuruluşlarının STK'lara daha fazla yönelmesi gerektiğini düşünmektedir (%65,9).

SONUÇ & TARTIŞMA

Araştırma sonuçları, kamu-STK diyalogunda, STK'lara yönelik eleştiri ve yorumlarda öne çıkan dört temel tartışma konusunun önemine işaret etmiştir.

1. STK İTİBARI

Kamu yöneticilerinin STK'lara bakışlarını ve sivil toplum-kamu diyalogu vizyonunu belirleyen önemli bir unsur STK'ların itibarıdır. Burada söz konusu olan hem genel olarak STK olgusunun, hem de özelde belirli STK'ların itibarlarının kamu yöneticileri tarafından nasıl görüldüğüdür. Aynı zamanda, kamu yöneticilerine göre yüksek ya da düşük itibar algısını etkileyen faktörlerin ne olduğu da önemli bir tartışma konusudur. Bu konu yukarıda ayrıntılı veriler eşliğinde, farklı vecheleri ile ele alınmıştır.

STK itibarı ile ilgili vurgulanması gereken ilk nokta, kamu yöneticilerinin STK'ları etkisiz, itibarsız ve toplumdaki kopuk örgütlenmeler olarak görmesidir. STK'lara katılımın düşük olması, aynı anda bu durumun hem bir sonucu hemde bir sebebi olarak ele alınmaktadır. Kamu yöneticilerinin STK'lara yönelttiği bu eleştiri toplum ve STK yöneticileri tarafından da paylaşılmaktadır.

Kamu yöneticilerine göre STK'ların yaşadığı itibar sorununun önemli sebeplerinden biri, STK'ların örgütsel kapasitelerinin sınırlı olmasıdır. Kapasite eksikliği, düşük uzmanlaşma ve düşük profesyonellik diyalog olanaklarının önünde önemli birer engel olarak görülmektedir. Bu sorunlar sadece düşük itibarla sonuçlanmamakta aynı zamanda STK'ların kamuyu etkileme kapasitesini de sınırlandırmaktadır.

Kamu yöneticilerine göre STK-kamu ilişkilerini sekteye uğratan bir diğer önemli faktör ise STK'lara yönelik hukuki mevzuatın yetersizliğidir. Kamu yöneticileri, geçmişe oranla önemli iyileştirmeler olsa da STK'lara yönelik mevzuatın halen yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Daha başka bir deyişle, anayasal ve yasal değişim ve dönüşümler yeterli derecede mevzuatta yansımaları bulamamaktadır. Bu da STK'larla olası işbirliklerinde kamu yöneticilerini ve STK'ları net bir yol haritasından mahrum bırakmaktadır. STK'larla yapılacak işbirliklerinin yerinin mevzuatta ve kamu çalışanlarının iş planında yeterince tanımlanmaması kamu yöneticileri için STK'larla uğraşmayı bir ek uğraşa dönüştürmektedir. Hali hazırda fazlasıyla yoğun bir iş temposuna sahip olduklarını belirten kamu yöneticileri, bu sorunun bir isteksizlik kaynağı olduğunu belirtmektedir. Son olarak, geçmişten günümüze uzanan otoriter devlet geleneğinin izlerinin de STK'larla birlikte çalışmayı zorlaştırdığı vurgulanmaktadır. Bu izler STK'ların yeterince ciddiye alınmaması ve STK'ların iradelerinin tanınmamasına yol açmaktadır.

Aslında örgütsel kapasite yetersizlikleri ve mevzuata dair sorunlar STK'lar üzerine yapılan çalışmalarda sıkça vurgulanan başlıklardır. Bu sorunların aşılması durumunda STK-kamu işbirliğinin önünde bir engel kalmayacağı yönünde yaygın bir beklenti ve öngörü mevcuttur. Bu çalışma ve konu ile ilgili diğer araştırmalarımız Türkiye'de STK'ların kapasite yetersizliği ve hukuki sorunlar dışında, ama bu unsurlarla ilişkili bir itibar sorununun olduğunu altını çizmektedir.

2. STK'LAR VE SİYASAL KUTUPLAŞMA

Türkiye'de siyaset her daim kutuplaştırıcı bir faaliyet olagelmıştır. Son derece karmaşık siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik dinamikleri ve belirleyenleri olan bu süreçte

siyasi faaliyet “bizden olanlar”la “olmayanlar” arasında, çoğu zaman birbirini yok saymayı ve yok etmeyi hedefleyen bir sürece indirgenmiştir. Bu siyasi atmosferin en tahripkâr yanı, aynı toplumsal ve siyasal coğrafyanın parçası olan unsurların birbirlerini siyasal muarız olarak ele almaması; birbirlerinin meşruiyetini tanımamasıdır. Oysa siyaset, ancak ve ancak birbirlerinden farklı olan aktörlerin birbirlerini “tanıdıkları” (recognition) sürece mümkün olabilecek bir faaliyet alanıdır. Türkiye’de ise siyasi mücadele, tarafların birbirlerinin tanıma ve tanınma taleplerini susturma gayretinin bir uzantısı haine gelmiştir. İşbirliği, diyalog ve müzakere gibi kavramlar ise ancak birbirlerinden farklı olan ama birbirlerinin meşruiyetlerini tanıyan aktörler arasında anlam ve hayat bulabilir.

Türkiye’de sivil toplumun durumuna baktığımızda siyasetteki kutuplaşma ve gerilimlerin yansımalarını alanda tespit etmek mümkündür. Kamu yöneticileri STK’ların genel siyasal kutuplaşmaların bir parçası olmaktan duydukları rahatsızlıkları belirtmektedirler. Kamu yöneticileri penceresinden sivil toplum siyasi gerilimlerin alanı ve STK’lar da bu çatışmanın bir parçası oldukça itibar kaybına uğramakta ve STK’ların etkileri sınırlanmaktadır. Toplum da aynı şekilde STK’ların kutuplaştırıcı tavrının STK itibarını düşürdüğünü düşünmektedir. STK’ların sivil ve siyasal talepler arasında gidip gelmesi ve siyasal kutuplaşmanın aktörleri haline gelmesi, STK’larla kamuyu birbirine hasım kılmaktadır. Kamu da bu hasımlıktan payını alabilmekte ve bahsi geçen hasımlık olası STK-kamu diyalogunun önünde önemli bir engel olarak durmaktadır.

3. STK’LAR VE POLİTİK OLMA

Kutuplaşma eleştirisi ile ilgili bir konu, kamu yöneticilerine göre STK’ların faaliyet alanlarının dışına çıkarak politik örgütler gibi davranmasıdır. Kamu yöneticileri, STK’ların bu politik tavrının diyalogun önünü tıkadığını ve STK’ların itibarını zedelediğini düşünmektedir.

STK’lar bu eleştiriyi, “STK’ların elbette politik olması gerektiği” iddiası ile yanıtlasa da STK’ların faaliyet alanların dışına çıkıp “politik örgütler gibi davranması” kamu yöneticilerine göre önemli bir sorun teşkil etmektedir. Örneğin bir çevre STK’sının çevre ile ilgili konularla ilgili eleştiriler getirmekten ziyade, “siyasi bir örgüt” gibi devlet ve iktidarı bir bütün olarak karşısına alması kamu yöneticilerine göre diyalog, irade ve olanaklarını ortadan kaldırmaktadır.

Kamu yöneticilerine göre, STK’ların çalışma alanlarının dışına çıkmayıp, hem diğer STK’lar hem de kamuyla diyalog arayışlarına girmesi, STK dünyası için elzemdir. STK’ların bu tür işbirliklerini geliştirmeden diğer kurumları ve toplumu etkilemeleri ve varlıklarını sürdürmeleri son derece güçleşecektir.

4. STK’LAR BİR TEMSİL SORUNUYLA KARŞI KARŞIYADIR

STK’ların itibar ve etkilerini belirleyen ayrı bir faktörün de STK’ların yaşadığı temsil sorunu olduğu sıkça vurgulanmıştır. Kamu yöneticileri penceresinden bakıldığında temsil sorununun üç önemli boyutunun olduğu söylenebilir:

- STK’ların iç sorunları: kurum içi demokrasi eksikliği, iç çekişmeler ve rekabet, kişi ve zümre hakimiyeti.

- STK'ların toplumdaki kopuk olmaları, toplumla temaslarının zayıf olması ve topluma kendilerini anlatma çabalarının yetersiz olması
- STK'ların belirli toplumsal kesimleri dışlaması.

Kamu yöneticileri STK'ları hem iç yapılanmaları hem de dışa yönelik tavırları açısından sektör örgütleri olarak görmektedir. Temel eleştiri STK'ların çoğunlukla küçük, dar bir zümrenin (hatta birkaç kişinin) etkisi altında ve toplumun büyük kesimlerini görmezden gelen kuruluşlar olduğu yönündedir. Kamu yöneticilerine göre bu durum STK'ları hem içe kapatmakta, hem de STK'ların temsil kapasitesine darbe vurmaktadır. Diğer bir konu ise STK'ların toplumla iletişiminin zayıflığı, kendilerini geniş halk kitlelerine anlatma konularındaki isteksizliğidir. Kamu yöneticilerine göre bu isteksizlik sektörlerle de alakalıdır. Son olarak STK'ların belirli toplumsal kesimleri yok sayması, kendi dar çevrelerini muhatap olarak ele alması önemli bir diğer sorundur. Kamu yöneticileri, toplumu temsil etmeyen kuruluşları muhatap olarak almanın ve bu kuruluşlarla işbirliği yapmanın anlamsızlığından dem vurmaktadır. Temsil sorununun işbirliği olanak ve isteğine darbe vurduğu görülmektedir.

Yukarıda sıralanan dört tartışma konusu Türkiye'de sivil toplumun ve STK-kamu diyalogunun yaşadığı önemli sorunları analitik bir çerçevede ele almak amacıyla belirlenmiştir. Elbette ki bu dört konunun birbirleri ile diyalog/ilişki halinde olduğu ve sorun kümelerinde pek çok kesişim alanı bulunduğu görülecektir. Sorunun bu iç içe geçmiş, çok paydaşlı ve çok katmanlı yapısı basit çözüm önerilerinin ve mucizevi reçetelerin anlamsızlığını da ortaya koymaktadır. Bununla birlikte her sorunda olduğu üzere sorunların temel dinamiklerinin analitik bir çerçeve dahilinde bilimsel ve nesnel bir şekilde ortaya konması çözüm için atılacak adımlara kılavuzluk yapacaktır.

İşbirliği benzerler arasında değil farklılar arasında kurulduğunda anlamlı olabilecek bir huktur. Birbirine benzeyenlerin arasında birlik, dayanışma gibi ilişkiler kurulabilir. İşbirliği, esas olarak birbirinden farklı amaçları, yaklaşımları olan ve uyuşmak zorunda olmayan kurumların ortak bir zemin üzerinde hareket etmeleri olarak görülmelidir. Bir başka deyişle işbirliği, "işbirliği yapılabilir paydaşlarla" değil "işbirliği yapılabilir olmayanlarla" kurulduğunda etkili ve anlamlı olacaktır. Bunun sonuç vermeyeceğine dair inanç ise işbirliğinin önündeki en büyük engeldir. Öte yandan işbirliğinden "romantik bir mutlak uzlaşma" beklentisinin arkasında, işbirliğini ya "güç birliği" veya "düşmana karşı daha güçlü bir dayanışma içinde olma" tarifi ile sınırlayan yaklaşım ya da "düşman ile bir savaş pazarlığı" olarak gören algı yer almaktadır. Oysa işbirliğini aşk ve nefret ikileminden çıkarıp diyalogu, müzakere kültürünü, çoğulculuğu geliştirme bağlamında ele almak gerekir.

Bu araştırmanın işaret ettiği sonuçlar arasında öne çıkan bu dört temel mesele, STK'ların etkililiğini toplum ve kamu yöneticileri nezdinde itibarını en fazla etkileyen faktörler olarak görünmektedir. Bu tartışmaların, STK'ların toplum ve kamu ile diyalogunu geliştirme yönünde atılabilecek adımlar hakkında önemli ipuçları sunacağını düşünmekteyiz.

